Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 172 (13978) | 1975 оной июлиин 24, четверг | Сэн 2 мүнгэн.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭДЭ— ТҮРҮҮ АРГА

Республикын колхоз, совхозуудта тэжээл бэлэдхэлгын [ха]үүн хаhа эхилэнхэй. Байгша ондо тэжээл элбэгээр бэ[лэ]дхэхэ зорилготойгоор обёос, ешмээнэй тарилга нилээд [бэ]лэдхэгдөөд, кукуруза, наран сэсэгтэй, обёос болон бусад [...]малнуудтай холижо таригданхай. Тиигэжэ урда жэлэй[hэ]э нилээд ехэ үбhэн, силос, сенаж, тэжээлэй корнеплод, ороohо таряан бэлэдхэгдэхээр хараалагдана.

Үбhэ хуряалгын, сенаж даралгын ногооной гурил бэлэдхэлгын түрүүшын үдэрнүүд юу харуулнаб гэхэдэ республикын колхоз, совхозуудта урда жэлнүүдэй алдуу эн[дүү]д дабтагдаhаар лэ байна. Олохон ажахынууд ногоон ургахые хүлеэhээр хайран сагаа алдана, үбhэ хуряалга унжагайруулжа, нилээд ехэ сабшалангай ногоон хуряагдангүйгөөр үлэшэнэ бшуу. Илангаяа Яруунын, Хурамхаанай, Ахын, Түнхэнэй, Хорнин, Зэдын, Хэжэнгын, [Бар]гажарайн аймагуудай ажахынууд урда жэлэйхидээл адли [үбhэ] хуряалгын, сенаж даралгын таатай зохид болзорые [алда]жа байна. Энэнь үбhэ болон сенажай шанар доошо[руу]лна, протеин болон каротин багатай болгоно бшуу. [Жэ]шээнь, нёдондо Загарайн аймагта дарагдаhан сенаж [...]ыдөө каротин багатай байшоо. Сэлэнгын аймагта бэлэдхэгдэhэн үбhэнэй минил 10 процентнь каротин элбэгтэй [бай]ан юм.

Манай эндэхи эрхэ байдалда hайн шанартай үбhэ бэлэд[хэх]ын тула энэ хүдэлмэрине июлиин түрүүшын арбан хо[ног]то захалаад, тэрэнээ 15—20 хоногто дүүргэхэ шухала. Энэ арга боломжонууд хаа хаанагүй бии. Мүнөө үедэ [үбh]э хуряалгын хүдэлмэрине үргэлжэдэнь оньhожоруулжа, hайн шанартай үбhэ хаа хаанагүй бэлэдхэжэ болохо. [Тии]гтал үбhэшэдэй ажалые зүбөөр эмхидхэхэ, энэ хүдэл[мэри]дэ шадаал hаа олон хүнүүдые хабаадуулха шухала.

[Үн]гэрhэн жэлнүүдтэ олохон ажахынууд hайн шанартай [сен]аж элбэгээр бэлэдхэдэг болоо. Илангаяа ОПХ үнгэрэг[һэн] жэлдэ 6 мянга гаран тонно сенаж даража, адууhа малаа шэмэтэй hайн тэжээлээр хангаhан байна. Энэ жэлдэ тэдэнэр сенаж даралгада онсо анхарал хандуулна.

[Ти]игэбэшье олохон ажахынууд сенаж дараха технологи [унжа]гайруулжа, ногооень хэршэнгүйгөөр, hайнаар ханалаг[даг]ан траншей хэрэглэнгүй байжа, шанар муутай тэжээл [бэл]эдхээ hэн. Энэ жэлдэшье сенаж дараха технологи хүсэ[д]р баримталагданагүй. Сэлэнгын аймагай Химнын сов[хоз]о сенажда хуурай үбhэ хэрэглэхэ, тэрэнине ханалаг[даг]үй траншей соо хэхэ ушар үзэгдөө. Мүн иимэ барим[та]уд бусад зарим ажахыда ушарна.

[З]үбөөр дарагдаhан сенажай ашаг үрэнь айхабтар ехэ[...]э малшадта эли болоожо байна. Эрдэмтэдэй шэнжэлээд [...]эдэ, hайнаар ханалагдаhан нүхэн соо богони болзорто [...]ое сенаж болгон дарахада, тэрэнэй шэмэ шүүhэнэй [...]н 11 процентнь алдагдана. Зүгөөр тэрэнине үбhэшэл[...]аар 40 процентнь hаладаг байна бшуу. Тиигэжэ се[наж] дараhанай ашаар гектар бүриhөө 1,5 тонно тэжээлэй [...]идэ ехээр абаха арга олгогдохо байна.

[Э]ды тиимэ байбашье, республикын олохон ажахынуу[дай] хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ шухала хэрэгтэ [анх]ралаа багаар табина, тэрэнине минил ёhын тэдысэ хэнэ, [сен]аж дараха технологи наринаар баримталнагүй. Олон [уда]ата тэрэнине ханалагдаагүй траншей соо хэжэ, ногоо[н]удүү хатаажархиха гү, али дан нойтоор хэхэ ушар дай[раг]дана. Эдэ бүхы дутагдалнуудые энэ жэлдэ тэсэхээр [...]. Сенаж дараха технологи наринаар баримталха ту[ла] колхоз, совхозуудай агрономууд сэхэ харюусалгатай. [Энэ] жэлдэ 70 мянган тонно сенаж дараха түсэб заабол [бэелү]үлэгдэхэ ушартай.

[Б]айгша ондо ногооной гурил ехээр, hайн шанартайгаар [бэлэ]дхэхэ хэрэгтэ онсо анхарал табигдана. Юуб гэхэдэ, [ш]эмэ ехэтэй тэжээл малда үгтэжэ, нилээд ехэ ороohо [...]ае алмаха байна бшуу. Тиимэhээ колхоз, совхозуудай [...]а энэ жэлдэ АВМ агрегат бүхэнөөр дунда зэргээр [...]—400 тонно ногооной гурил гаргаха зорилго табигда[на]. Тиимэhээ АВМ агрегадууд түхэреэн сүүдхэ соо гур[бан] халаанда хүдэлгэхэ эрилтэтэй. Зүгөөр эндэ хүдэлхөөр [...]эл шадабаритай, харюусалга ехэтэй хүнүүд табигда[ха у]шартай. Ингэжэ ногооной гурил гаргахада, үбhэ ху[ряал]гаhаа гү, али силос даралгаhаа гектар бүриhөө 1,5 [...]н ехэ тэжээл абтаха гээшэ.

Эдэ жэлнүүдтэ үбhые тюк болгон ябталжархихада hайн [...]аниинь мэдэгдээ. Энэ арга Мухар-Шэбэрэй аймагай «Родина» колхоздо, Бэшүүрэй совхоздо болон бусад ажа[хын]и үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоожо байнхай. Ногоое [...]нда хатаагаад, тэрэнээ тюк болгожо, фермын газаа [...]улжа hүрилхэдэ хэды аша үрэтэй байhыень харалсажа, [энэ] жэлдэ тэрэнине хаа хаанагүй хэрэглэхэ шухала. Энэ [ар]га үбhэн гээлтэгүйгөөр, hайн шанартайгаар абтахаhаа [гад]на, тэрэнине малда хэмжүүрээр үгэхэдэ зохид ха юм.

Эдэ бүгэдын хажуугаар үбhэеэ hайнаар, эрхим шанар[тай]гаар хуряажа абаха, силос ехээр дараха урдынгаа [...]а дүршэлые улам наринжуулан hайжаруулжа, ниитын [ма]лые бүдүүн, шэмэтэ тэжээлээр хүсэд хангаха шухала. Колхоз, совхозуудай партийна организацинууд үбhэшэ[д]эн бригадануудай, звенонуудай дунда социалис мүрысөө[ниие у]гаар дэлгэрүүлхэ уялгатай. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ ха[баа]дагшадые али болохоор урмашуулха, тэдэндэ hаадгүй[гөө]р ажаллаха арга олгохо шухала. Тэжээл бэлэдхэхэ даа[бар]ие дүүргэжэ, үлүүлжэ, КПСС-эй XXV съездые ажалай [амжал]таар угтаха гээшэ хүдөөгэй ажалшадай арюун [...]а, нэрэ хүндын хэрэг мүн.

[Б]уряадай барил[гы]н управлениин 1-[дэ]хи СМУ-гай Про[коп]ий Варфоломеевич Леоновой даа[гаг]ша комплексно ба[ри]лгын бригадада [...] хүн хүдэлдэг. Тус бригада халаа[...]гаа нормо холо [үлүү]лэн дүүргэжэ, [соци]алис мүрысөөн[д]э шалгаржа гара[...].

ЗУРАГ ДЭЭРЭ; [...]эй 4-дэхи разря[д]ай модошо дархан. [Ге]орк Лефанович [...]мовые харанат.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

КПСС-эй XXV съездые ажалай амжалтаар угтая!

ЕХЭ hҮНЭЙ ТҮЛӨӨ

Бултамар гэжэ нютагта зунай үедэ гоё hайхан байдаг. Элдэбын сэсэг, ногоон ургадаг. Малай зундаа бэлшэхэдэ ехэл таатай зохид нуга газар юм. Эндэ мүнөө «Эрдэм» колхозой Дэбээнэй hү hаалиин фермэ байрлана. Тус фермын hаалишад зунай дүрбэн hара соо (июнь—сентябрь) үнеэн бүриhөө 1200 килограмм hү hааха уялга абаад, аймагай бүхы hаалишадые мүрысөөндэ уралhан байна.

Абаhан уялгаяа дүүргэхын тула эндэхи hаалишад шанга эршэтэйгээр ажаллана. Июнь hара соо эндэхи малшад үнеэн бүриhөө 317 килограмм hү hаажа, түсэбөө 110 процент дүүргэбэ. Зарим hаалишад бүришье ехэ амжалта түйлаа. Жэшээнь, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Наталья Лхамажапова hү hаалгаар июниин түсэб 169 процентдэ хүргөө. Мүнөө энэ hаалишан үнеэн бүриhөө үдэртөө пүүд хүрэтэр hү hаана. Нүхэр Лхамажаповаhаа заахашье дутангүй Ашагта Цыбендоржиева ажаллана. Ленинэй, мүн Ажалай Улаан Тугай орденуудта хүртэhэн энэ hаалишан июнь hарынгаа түсэб холо үлүүлээ.

Таня Тугулдурова, Галя Кузина, Дари Аюшеева ба бусад мүн лэ hайнаар хүдэлмэрилнэ. Эдэ залуу hаалишадай амжалтанууд июнь hарын дүнгүүдээр харагдахал байха.

Дэбээнэй hү hаалиин фермын коллектив зундаа hү ехэ hааха уялгаяа дүүргэхэнь лабтай. Ушар юуб гэхэдэ, тус фермын үнеэд түхэреэн сүүдхэ соо бэлшэнэ, нэмэлтэ тэжээл эдинэ. hайнаар эдеэлүүлэгдэhэн үнеэд юундэ ехэ hү үгэхэгүйб. Үхэр адуулагшад Е. Тугулдуров, Б. Жигжытов, Б. Вампилов гэгшэд үнеэдээ ехэ бэрхээр бэлшээнэ, ногооной эгээл амта шэмэтэйе бэдэрнэ. Малаа сагсоонь бэлшээридэнь гаргана, үдэрэй халуунда hэрюун газарта байлгана, үдэртөө гурба дахин ундалуулна.

— Зунай үедэ фермын hүhаали үхэр адуулагшадай гарта, эдэнэй хэр зэргэ үнеэдээ бэлшээдэгhээ дулдыдана, — гэжэ hаалишан Ашагта Дугаржаповна Цыбендоржиева зүбөөр хөөрэнэ.

Тус фермын коллектив өөhэд хоорондоо эбтэй, эетэй, бэе бэедээ туhалалсадаг. Эдэнэй журам шанга, ажалай эмхидхэл hайн. Үдэртөө үнеэдээ гурба hааха, арба хоноод лэ шалгалтын hаалга эмхидхэхэ гэхэ мэтын ажалые саг соонь эмхидхэдэг заншалтай.

Колхозой зоотехник Ольга Борисовна Машкина Бултамар нютагта ерэжэл hаалишадай дунда эмхидхэлэй болон ойлгууламжын хүдэлмэри шадал зэргээрээ ябуулжал байдаг. Энэ нүхэр hаалишадай дунда нилээд хүндэтэй болоhон мэргэжэлтэн гээшэ. Илангаяа Ольга Борисовна hааhан hүеэ сэбэрээр тушааха асуудалда тусгаар анхаралаа хандуулна.

Колхозой правлени, партийна комитет hаалишадай hууха гэр, вагонуудые hайса түхеэрээ, фермэ дээрэнь улаан булан хүдэлнэ. Тус фермын hаалишад газетэ, журналнуудые уншаха, кино хараха аргатай.

Малшадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд арбан хоног бүридэ гаргагдадаг. hарын дүүрэхэдэ түрүү hаалишадта, үхэр харууhалагшадта дамжуулгын вымпелнүүд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдадаг байха юм. Фермын хажууда hү hаалгаар түрүү гараhан hаалишанай нэрэ хүндэдэ улаан туг үргэгдэнэ. Колхозой партком Дэбээнэй фермын hаалишадта лекци уншахыень, элидхэл хэхыень, политинформаци үнгэргэхыень хирэ-хирэ болоод лэ нютагай багшанар, мэргэжэлтэдые эльгээжэ байдаг.

Б. ШИРЕТОРОВ.

Сэлэнгын аймаг.

Валентина Уварова арбан зургаа наhатайдаа hаалишан болоо hэн. Тэрэ гэhэнhээ хойшо зургаан жэл үнгэрөө. Жэлhээ жэлдэ дуратай ажалдаа эрхим дүнгүүдые харуулжа, комсомол басаган Бэшүүрэй совхозой хоёрдохи МТФ-гэй эрхим hаалишан гэжэ нэрлэгдээ. Ажалша бэрхэ басаган энэ зундаа аймагай Соведэй депутат болоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Валентина Уварова.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

НОГООНОЙ ГУРИЛ ГАРГАНА

ЗЭДЭ. Хабарhаа нааша хура бороотой байжа, сабшалан, бэлшээриин ногоон hайнаар ургаа «Мир» колхозой гэшүүд ниитынгээ адууhа малда шэмэтэ тэжээл элбэгээр нөөсэлжэ абахын тула ногооной гурил татажа гаргадаг АВМ-0,4 агрегадаа саг болзортонь хүдэлгэhэн юм. Мүнөө энэ агрегадыень колхозой электрик Н. Гармаев хүтэлбэрилжэ, зогсолтогүй хүдэлгэнэ.

— Мүнөө бидэ гол түлэб үрмэдэhэ, халаахай сабшажа гурил болгонобди. Агрегадтамнай дииилэнхидээ hургуулиин ахалагша классуудай hурагшад ажаллана. Түрүүшын үдэрhөө хойшо мүнөө хүрэтэрөө бидэ арбаад центнер гурил бэлэдхээбди. Хараалhан түсэбнай сүм бэелүүлэгдэхэл байха, — гэжэ агрегадые хүтэлбэрилэгшэ мэдүүлнэ.

hүүлэй наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ колхоз дотор хаа хаанагүй тэжээл бэлэдхэлгэ эхилжэ, үргэн далайсатайгаар ябуулагдажа байна.

Б. ЖИГЖИТОВ.

ТЕПЛИЦЭ БҮРИhӨӨ—68 ЦЕНТНЕР

Шэл, целлофанаар хушалтатай парнигуудые холоhоо харахада, томо сомоонууд мэтээр жэрылдэхэ юм. Тус бүреэ хоёр зуугаад дүрбэлжэн метр талмайтай 6 теплицэ эндэ бии. Совхозой парткомой секретарь Гомбо Эрдынеевич Санжиев теплицын хажууда ерэhээр: «Гомбо-Цыбик Бониевна, хаанабта?» гэжэ ооглоо бэлэй. Үгэрсын эшэнүүд соогуур зурыhан нэгэ зүргөөр гартаа шланг бариhан эхэнэр дүтэлжэ ерээд:

— Сайн байна, орыт нааша, харыт,— гэжэ уряа hэн.

Эшэнүүдтэнь ёлкын наадანхай мэтээр «аhашаhан» гонзогор ута үгэрсэнүүд hанжана. Март hараhаа хойшо теплицэнүүд бэлдэгдэжэ эхилдэг юм. Наг шэбхэ, хюрөөгэй хибэдэhэн, үhан, минеральна үтэгжүүлгэ гэхэ мэтэ зүйлнүүд үгэрсын гол «эдеэниинь» болодог гээшэ. Ушар тиимэhээ огородшод январиин янгинама хүйтэнэй үнгэрэмсөөр, теплицэ соогоо ажалаа хэжэ эхилдэг заншалтай. Үгэрсэ ургуулдаг огородшодой звеное Гарма-Цыбик Шарапова ударидадаг юм. Тус звенюдо Вера Дашимолонова, Дари Гомбоцыренова, Санжид Ажанова, Цыцык Ганжурова, Галина Ганжурова гэгшэд ажаллана. Тэдэнэр булта гэрэй эзэн эхэнэрнүүд. Газаа зосоогоо, гэр бүлэдөө нилээд ехэ ажалтай байбашье, колхозойнгоо огородшодой бригадада ороод, амжалтатай hайнаар ажаллажа байна. Теплицэ бүриhөө хүн бүхэниинь 68 центнер үгэрсэ тушааха түсэбтэй юм. Мүнөө дээрээ 20—25 центнер үгэрсэ тушаагаад байна. Звеное даагшаhаа ажал хэрэг тухайнь асуухадамнай:

— Булта hайнаар ажалланабди. Юhэдэхи табан жэлэйнгээ түгэсхэхы жэлэй түсэбые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээд, түрэл партиингаа XXV съездые ажалай амжалтануудаар угтаха зорилготойбди, — гэжэ мэдүүлбэ.

Улаан-Үдын аймагай «Заветы Ильича» совхозой огородшодой ажал хэрэгтэй танилсаад байхадаа, тэдэнэр хэлэhэн үгэдөө хүрэхэл байха гээд этигээ hэмди.

С. ОЧИРОВ.

ЭХЭ ОРОНОЙНГОО ДААБАРИИЕ ДҮҮРГЭХЭБДИ!

«Аполлон» гэжэ американ онгосотой хамта «Союз-19» гэжэ онгосые ниидхүүлгэдэ хабаадагшадта нүхэд Л. И. Брежневэй, Н. В. Подгорныйн, А. Н. Косыгинай эльгээhэн амаршалгын үнэн зүрхэнэй үгэнүүд эндэ, Ниидэлгэ залан хүтэлхэ Евпаториин түбтэ халуунаар угтагдаhан байна.

— Энэ амаршалга зоригжуулхаhаа гадна, ехэ юумэндэ уялгална, — гэжэ Петр Климугые, Виталий Севастьяновые аян замдань бэлдэhэн, хоёр hара соо замбуулинай станциин ниидэлгэ хапгажа байhан түбэй мэргэжэлтэд хэлсэнэ. — «Салют-4» гэжэ станциин хоёрдохи экспедициин хүдэлмэрие hайнаар дүүргэхэ гээшэ манай гол зорилго болоно.

— Ниидэхэ үедөө космонавтнууд физическэ элдэб упражнени хэhэн байна, — гэжэ медицинскэ хиналтын бүлэгые толгойлогшо А. Д. Егоров хэлэбэ. — Экипажай бэе махабадые hайн байлгаха гээшэ эдэ упражненинүүдэй зорилго болоно. Тиин бидэ Эхэ оронойнгоо даабаринуудые саашадаашье дүүргэхээр бэлэмди.

(ТАСС).

СССР-эй лётчик-космонавт А. А. Леоновто авиациин генерал-майор гэhэн сэрэгэй нэрэ зэргэ олгохо тухай

Леонов Алексей Архиповичта **авиациин генерал-майор** гэhэн сэрэгэй нэрэ зэргэ олгохые СССР-эй Министрнүүдэй Совет тогтоогоо.

(ТАСС).

«САЛЮТ-4»: ХОЁРДОХИ ЭКСПЕДИЦИИН БУУХЫН УРДА ТЭЭ

[Н]ИИДЭЛГЭ ЗАЛАН ХҮ[ТЭ]ЛХЭ ТҮБ. (ТАСС). [И]юлиин 22-то Москвагай са[ға]р 3 часта «Салют-4» гэжэ [зам]буулинай научна станци [Газ]арые 3279 удаа, эдэнэй [...]-ень хоёрдохи экспеди[цин]и экипажтай тойроhон [б]айна. Космонавтнууд Петр [Кл]имук, Виталий Севастья[нов] 59 хоног соо научно-тех[ни]ческэ ехэ шэнжэлгэнүүдээ, [т]уршалгануудай программа [бэ]елүүлжэ байнхай.

«Салют-4» — «Союз-18» [гэ]жэ замбуулинай системэ иимэ параметрнүүдтэйгээр ниидэнэ:

— Газарай нюрууhаа эгээл саада захань (апогей)— 362 километр;

— Газарай нюрууhаа эгээл наада захань (перигей) — 335 километр;

— 91,3 минута соо Газазые тойроно;

— замайнь hөөлжүү 51,6 градус..

Станци дээрэhээ абтаhан элидхэлнүүдэй, медицинскэ шэнжэлгэнүүдэй үндэhэ баримтануудай ёhоор, П. Климугай, В. Севастьяновай бэенүүд hайн. Замбуулинай дайдаар ниидэжэ ябаха үедэнь «Салют-4» замбуулинай научна станциин экипажай гэшүүд hайнаар хүдэлнэ.

Петр Климугай, Виталий Севастьяновай хүдэлмэриин үдэр июлиин 22-то үглөөнэй 4 часта дүүрэбэ. Программын ёhоор, энэ үдэр гол түлэб медицинскэ туршалгануудта зорюулагдаhан байгаа. «Полин» гэжэ олон зорилготой хэмжэлгын аппаратурын туhаламжаар космонавтнууд зүрхэ-hудал шэнжэлгээ түгэсхэhэн байна. Удаан саг соо ниидэлгын hүүлээр космонавтнуудай бэеын ямар байhые шэнжэлхэ зорилго табигдана. Лабораторно биохимическэ шэнжэлгэ Газар дээрэ хэхын тула экипажай хоёр гэшүүнэй hудаhанhаа шуhан абтажа, тусхай түхеэрэлгэ соо хүргэгдөө.

Техническэ туршалгануудай программаар экипаж «Дельта» гэжэ навигационно шэнэ түхеэрэлгые хүдэлгэжэ, туршан үзэhэн байна. Үндэрые хэмжэхэ радио-түхеэрэлгэ, астрономическа приборнууд, тоолон тодорхойлолгын машина энэ түхеэрэлгын бүридэлдэ ороно. Газар дээрэхи хэрэгсэлнүүдэй хабаадалгагүйгөөр станциин ниидэжэ ябаhан замые тодорхойлхо арга олгоно.

Станциин экипажай хүдэлмэриин ээлжээтэ үдэр июлиин 22-то 1 час 30 минутада эхилээ. Саашадаа амяараа ниидэлгэдэ станциин түхеэрэлгэнүүдые, аппаратурые бэлдэхэ, түгэсхэлэй ябуулганууд, мүн рентгенэй элшэ туяагай сасаралгые шэнжэлхэ туршалганууд энэ үдэрэй хүдэлмэриин программада ороно.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Манай коллективүүдэй ба организацинуудай хүдэлмэридэ ехэ анхарал оролдолго хандуулhанайнь түлөө, амаршалга хүсэлэнгүүдэйнь үнэн зүрхэнэй үгэнүүдэй түлөө бидэ, «Союз-19», «Аполлон» гэжэ замбуулинай онгосонуудай түүхэдэ түрүүлэн уласхоорондын хамтын ниидэлгэ хэлгэдэ, энээндэ бэлдэлгэдэ хабаадаhан эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, техникүүд, хүдэлмэришэд ба космонавтнууд, КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэбди.

Эб найрамдалта ба уласхоорондын шахардуу байдал hуларуулха политика хэлбэришэгүйгөөр, залан сэхээр бэелүүлжэ байдаг түрэл Коммунис партиин, правительствын ба нүхэр Леонид Ильич Брежневэй зүгhөө манай ажалай иимэ үндэр сэгнэлтэдэ хүртэhэндэнь баяртайбди. Научно-техническэ гол шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ совет, американ арадуудай хүсэлэл оролдолгоёо нэгэдүүлгэ бүхы хүн түрэлтэнэй аша туhада харюусаха аргатай байна гээд замбуулин дайдада хэгдэhэн туршалга тодо хурсаар, бата найдамтайгаар элирхэйлэн гэршэлбэ.

Ондо ондоо түбинүүдэй замбуулинай онгосонуудай түүхэтэ хамтын ниидэлгэ замбуулинай дайдада бүхы оронуудай харилсаа холбоо тогтоохо шэнэ хараа шэглэл нээнэ. Замбуулинай дайда саашадань шэнжэлхэ талаар Эхэ оронойнгоо харюусалгатай даабаринуудые бэелүүлхын тула хойшодоошье шэн габьяатайгаар ажаллахабди гээд Советскэ Союзай Коммунис партиин ленинскэ Центральна Комитедые, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумые, Совет правительствые найдуулнабди.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ГЕРОЙ, СССР-эй ЛЕТЧИК-КОСМОНАВТ НҮХЭР А. А. ЛЕОНОВЫЕ ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР, «АЛТАН ОДОН» ГЭЖЭ ХОЕРДОХИ МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ

«Аполлон» гэжэ США-гай онгосотой хамта «Союз-19» гэжэ совет онгосоор замбуулин дайдаар амжалтатай hайнаар ниидэhэнэйнь, тиихэдээ эрэлхэг зориг, баатаршалга гаргаhанайнь түлөө Советскэ Союзай Герой, СССР-эй летчик-космонавт нүхэр **Леонов** Алексей Архиповичые **Ленинэй** орденоор, **«Алтан Одон»** гэжэ хоёрдохи медаляар шагнаха.

Советскэ Союзай Герой нүхэр А. А. Леоновой баатаршалгые үндэрөөр сэгнэн, Геройн эхэ нютагта бронзо бюст табиха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1975 оной июлиин 22.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ГЕРОЙ, СССР-эй ЛЕТЧИК-КОСМОНАВТ НҮХЭР В. Н. КУБАСОВЫЕ ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР, «АЛТАН ОДОН» ГЭЖЭ ХОЕРДОХИ МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ

«Аполлон» гэжэ США-гай онгосотой хамта «Союз-19» гэжэ совет онгосоор замбуулин дайдаар амжалтатай hайнаар ниидэhэнэйнь, тиихэдээ эрэлхэг зориг, баатаршалга гаргаhанайнь түлөө Советскэ Союзай Герой, СССР-эй летчик-космонавт нүхэр **Кубасов** Валерий Николаевичые **Ленинэй** орденоор, **«Алтан Одон»** гэжэ хоёрдохи медаляар шагнаха.

Советскэ Союзай Герой нүхэр В. Н. Кубасовай баатаршалгые үндэрөөр сэгнэн, Геройн эхэ нютагта бронзо бюст табиха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1975 оной июлиин 22.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭД Э. Г. СОКРАТОВА, С. П. ВАУЛИНА ГЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА АГРОНОМ ГЭЬЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Республикада саадууд болон үрэ жэмэстэ мододые ургуулха ба хүдөө ажахын эрдэмые хүгжөөхэ хэрэгтэ габьяатай байhанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй габьяата агроном** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ Буряадай үрэ жэмэсэй туршалгын станциин иимэ хүдэлмэрилэгшэдтэ олгохо:

Ваулина Софья Павловнада — Буряадай үрэ жэмэсэй туршалгын станциин директорэй орлогшо.

Сократова Эза Георгиевнада — Буряадай үрэ жэмэсэй туршалгын станциин директор.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретариин түлөө Президиумэй гэшүүн К. ШОМОЕВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1975 оной июлиин 18.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БУРЯАДАЙ ҮРЭ ЖЭМЭСЭЙ ТУРШАЛГЫН СТАНЦИИН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Үни удаан саг соо республикын хүдөө ажахыда аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлhэнэйнь түлөө Буряадай үрэ жэмэсэй туршалгын станциин байгуулагдаhаар 25 жэл гүйсэhэнтэй дашарамдуулан, Буряадай үрэ жэмэсэй туршалгын станциин иимэ хүдэлмэрилэгшэдые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха:

Дубровская Лидия Ивановнае — Буряадай үрэ жэмэсэй туршалгын станциин жэмэстэ ургамалай үрэhэ шэнжэлэн hайжаруулгын таhагые даагша.

Константинова Татьяна Филипповнае — Буряадай үрэ жэмэсэй туршалгын станциин үрэ жэмэсэй питомнигой бригадын агроном.

Михайлова Сима Моисеевнае — Буряадай үрэ жэмэсэй туршалгын станциин ахалагша лаборант.

Моисеева Валентина Александровнае — Буряадай үрэ жэмэсэй туршалгын станциин гоёон шэмэглэлгын мододые ургуулдаг хүдэлмэрилэгшэ.

Радина Зинаида Васильевнае — Буряадай үрэ жэмэсэй туршалгын станциин үрэ жэмэсэй питомнигой бригадын хүдэлмэрилэгшэ.

Потылицина Фекла Демидовнае — Буряадай үрэ жэмэсэй туршалгын станциин үрэ жэмэсэй питомнигой бригадын хүдэлмэрилэгшэ.

Прокофьева Татьяна Иннокентьевнае — Буряадай үрэ жэмэсэй туршалгын станциин ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретариин түлөө Президиумэй гэшүүн К. ШОМОЕВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1975 оной июлиин 18.

КПСС-ЭЙ РАЙКОМУУДҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

ҮБҺЭШЭДТЭ АЙЛШАЛНА

Үбһэ хуряалгада хабаадагшадай дунда соёл гэгээрэлэй, политическэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха асуудалда Хяагтын совхозой партком анхаралаа ехээр хандуулжа байна. Үбһэшэдэй сабшалан дээрэ гарахатай сасуу совхозой парткомой политинформаторнууд главна инженер К. И. Каленов, һургуулиин директор В. И. Суровцев, экономистнууд А. Р. Тубанов, П. Б. Торноев болон бусад тэдэнтэй элдэб асуудалнуудаар хөөрэлдөө хэжэ эхилээ.

Тиихэдэ Хираан-Адагай культурын байшангай дэргэдэ тусхай агитбригада эмхидхэгдээ. Тэрэниие Д. В. Ильков хүтэлбэрилнэ. Библиотекарь В. Нехороших культурын байшангай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ В. Мешенин, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэ З. Комякова, «Знание» бүлгэмэй гэшүүн үхибүүдэй саадые даагша А. Короткова болон бусад энэ бригадын бүридэлдэ ороно.

Энэ коллектив парткомой табиһан графигай ёһоор үбһэшэдэй бригада, звенонуудта ошожо, концерт харуулха, хөөрэлдөө эмхидхэхэ даабаритай.

АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ — ПАРТИИН ЗЭРГЭДЭ

Мөөрөөшын совхозой партийна организаци өөрынгөө зэргые бэхижүүлхэ, ургуулха талаар һүүлэй үедэ ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Энэ жэлэй гараһанһаа хойшо КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар нютагай һургуулиин багша С. Ч. Ванчикова, гаражые даагша В. Н. Чибиков, шофер В. С. Дылыков, МТМ-гэй хүдэлмэрилэгшэ Б. Ш. Бурунов гэгшэд абтаад байна. ВЛКСМ-эй гэшүүн нүхэр Бурунов хүдөө ажахын техникум дүүргээд, Улаан Армиин уялгата албанда татагдаа һэн. Армиһаа табигдаһан дары түрэл нютагаа бусажа, совхоздоо хүдэлжэ байна. Хүдэлһэн лэ газартаа жэшээ харуулжа, ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсажа ябаһандаа иимэ этигэл найдабарида хүртөө бшуу.

Галина Магбуновна Эрдынеевагай ажабайдалда баяр баясхалангай хоёр ехэ ушарал энэ жэлдэ болоо. Тэрэ КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар һаяхан абтаа һэн. Нютагайнь ажалшад Галиные сомоной Соведэй депутадаар һунгажа, ниитын харюусалгатай уялга даалгаа. Түсэбтэ даабари болон абаһан социалис уялгаяа эрхимээр дүүргэжэ ябадаг ажахын түрүү һаалишан Г. М. Эрдынеева энэ ехэ этигэл найдабарииень харюулжа шадахашье байха.

Ц. БАБУШЕЕВ.

Хяагтын аймаг.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ҮРЭ — ЭМХИДХЭЛҺЭЭ

Мүнөө тон харюусалгатай хаһа тулажа ерээд байна. Юһэдэхи табан жэлнай удангүй түүхын баримта болохонь ха юм. Түгэсхэхы жэлэй түрүүшын хахадай үнгэрөөд байхада, ажалайнгаа эршые улам шангадхажа, нэрэтэй түрэтэйгөөр табан жэлээ дүүргэхын тулада хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлхэ ёһотойбди гэжэ хүн бүхэн ойлгобол, ямар һайн байха гээшэ һэм!

Иимэ хэрэгтэ малшад болон таряашадые зоригжуулхадамнай туһалха арга — социалис мүрысөөн болоно. Профсоюзай комитедүүд энэ талаар горитой үүргэ дүүргэнэ, дүүргэхэ ёһотойшье. Тиимэһээ тэдэнэй ажал ябуулгадань социалис мүрысөөнэй эмхидхэл тон шухала һууринуудай нэгые эзэлнэ.

Жэлэй эхин бүхэндэ социалис мүрысөөнэй шэнэ гурим баталагдажа, коллективүүд, мүн колхознигууд, хүдэлмэришэд хубиингаа социалис уялгануудые баталан абадаг заншалтай ааб даа. Тиихэдэе гансал бригада, фермэ, гүүртэнүүдэй дунда бэшэ, харин хоёр һаалишанай гү, али хоёр хонишоной дунда мүрысөө эмхидхэхэ ехэ һайн заншал бии.

Гадна материальна болон моральна талаһаань урмашуулха хэрэгые наринаар бодомжолжо баталха тон шухала байһаниинь эли. Мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргахадаа, энэ хэрэгые ходо, саг үргэлжэ хэжэ байха ёһон гуримшаха зэргэтэй. Тиихэдэе эдэ дүнгүүдые олондо мэдээжэ болгохо талаар хэмжээ ябуулганууд хараалагдаад, мүн лэ болзор соогоо хэгдэжэ байха ёһотой.

«Сибиряк», В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта, Түнхэнэй совхоздо социалис мүрысөөнэй эмхидхэл тон һайнаар табигданхай гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тус ажахынуудта энэ шухала хэрэгтэ саг үргэлжын горитой анхарал хандуулагдажа байдаг. Энэ ушарһаа уламжалан, тус ажахынуудай хэрэгэйнь урагшатай байһанда гайхаһанай хэрэггүй гэжэ һанагдана.

Жэшээлхэдэ, «Сибиряк» колхоз 98.100 центнер һү гүрэндэ худалдаха табан жэлэй түсэбтэй һаа, 100.683 центнер һү худалдаад байна. Иигэжэ юһэдэхи табан жэлэй даабари болзорһоо холо урид дүүргэгдэбэ ха юм. Жэлэй дүүрэтэр хэдэн мянган центнер һүн түсэбһөө гадуур худалдагдаха.

Колхозой мал адуулагшад баһал һайнаар хүдэлжэ байна. Мал шахаха хэрэгые гуримшуулжа, эмхидхэл һайнтайгаар үнгэргэжэ, гүрэндэ мяха худалдаха табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэхэ арга боломжо эдэнэр олгоо. Онсолон хэлэхэдэ, мяха абалга табан жэл соо горитойгоор дээшэлээ. Жэшээлхэдэ, байгша оной түрүүшын хахад жэлэй даабарие 176 процент дүүргээд байна. Харин энэ табан жэлэй 4,5 жэлэй турша соо наймадахи табан жэлэй энэ үеынхиһөө 5692 центнерээр ехэ механ гүрэндэ худалдагдаад байна.

Эдэ амжалтанууд һайнаар эмхидхэгдэһэн социалис мүрысөөнэй ашаар туйлагдаа. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд, партком, профком болоод комсомолой комитет энэ хэрэгые эмхидхэхэ талаар дүй дүршэлтэй болонхой бшуу.

Һаалишадай, мал адуулагшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд һара бүхэндэ гаргагдадаг заншалтай. Гадна зунай сагай дүүрэхэдэ мүрысөөнэй дүнгүүд согсологдодог гуримтай байха.

Эдэ дүнгүүдые хаража үзөөд, мүрысөөндэ илагшадта ажахынгаа чемпионой, мэргэжэлээрээ эрхимэй нэрэ зэргэнүүд олгогдохоһоо гадна, Хүндэлэлэй грамотанууд, амаршалгын бэшэгүүд, үнэтэ бэлэгүүд гү, али мүнгэн шангууд барюулагдадаг юм. Колхозой түб тосхондо ажалай түрүүшүүлэй хүндэлэлдэ ажалай алдар солын Улаан тугууд хирэ-хирэ болоод лэ үргэгдэжэ байдаг ааб даа.

Социалис мүрысөөнэй гуримые ажалшадта мэдээжэ болгохо талаар эндэ горитой юумэн хэгдэнэ. Фермэ, отара, бригада, полевой стан, гүүртэ бүхэндэ мүрысөөнэй стендүүд үлгөөтэй байдаг. Гадна абаһан уялгануудыень һаалишад болон мал адуулагшадта тон тодоор ойлгуулхын тулада агитаторнууд болон пропагандистнар мүн лэ һайн, аша үрэ ехэтэй хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлнэ гэжэ тэмдэглэхэ байнаб. Колхозой правлени, партком, профком, болон комсомолой комитедэй хамтын заседани дээрэ энээн тушаа хөөрэлдөөн боложол байдаг. Тиихэдэ уялгануудаа ажалшадай хэр дүүргэжэ байһаниие хинаха талаар юу хэжэ байһан тухайгаа энэ хэрэгэй түлөө харюусаха ёһотой хүнүүд тоосодог юм.

Хамтын суглаанууд дээрэ социалис уялгануудаа үргэнөөр зүбшэн хэлсэхэ гээшэ тон туһатай хэрэг гэжэ тоолохо байнаб. Өөһэдөө хэлсэжэ, юу хэжэ шадаха байһанаа элирүүлхэдээ ажалшад зорилгоёо тоб байса ойлгожо, эршэтэйгээр габшагайгаар хүдэлхэ бшуу. Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй гаргаһан үүсхэлые иимэ сутлаан дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэһэнэйнгээ удаа социалис уялгануудаа олоной дурадхалаар шэнэлһэн байгаа.

Жэшээлхэдэ, «Сибиряк» колхозой һаалишад зунай үе соо һаамхай үнеэн бүхэнһөө 1000 килограммһаа бага бэшэ һү һаажа абахабди гэжэ үгэеэ үгөөд, мүнөө габшагайгаар ажаллажа байна. Мал адуулагшад мүн лэ уялгануудаа шэнэлээ һэн. Даажа байһан малайнгаа толгой бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдээ 1000 граммаар дээшэлүүлжэ, эбэртэ бодо малай толгой бүхэнэй амидын шэгнүүрые 400 килограммда заал һаа хүргэхэ гээд эдэнэр шиидээ. Гадна хонидые олоор шахаха гэһэн шиидхэбэри абтаа. Тиихэдэе толгой бүриинь шэгнүүрые 38—40 килограммда хүргэхэ болоно. Эдэ бүгэдэ манай агуу партиин XXV съездэдэ зорюулагданхай байха юм.

В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо энэ хэрэгэй хэр зэргээр бэелүүлэгдэдэг байһан тухай тобшохоноор тогтохо хүсэлэн бии. Эндэ ерэжэ харахадаа ажалшадые хүмүүжүүлхэ хэрэгэй тон һайнаар табигданхай байһаниие гансата ойлгохош. Тиихэдэе социалис мүрысөөнэй энэ талаар ехэ үүргэтэй байһаниие мүн лэ ойлгохош. «Дайшалхы» болоод «сахилгаан» хуудаһанууд дээрэ ажалдаа мууагаар хандаад, архи тамхи уугаад ябадаг зониие, гүрэнэй түсэб дүүргээгүй хүнүүдые зада шүүмжэлһэн удхатай статьянуудые гаргажа байхадань хэды шэнээн ехэ удха шанартай, туһатай гээшэб!

Социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргахадаа ямар нэгэ коллективэй гээгдэлдэ ерэһэн байгаа һаань, юундэ иимэ байдалда ороһыень наринаар шэнжэлхэ тон шухала гэжэ һанагдана. Тиигээд шалтагаааниень элирүүлээд байхадаа саг дары хэмжээ абадаг заншал Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо гуримшанхай. Жэшээлхэдэ, һү һаалиин фермын гээгдэлдэ ородог болоходонь, фермые даагшые ажалһаань сүлөөлөөд, нүхэр Т. Г. Тарановае орондонь табиһан юм. Иигэжэ тус коллективэй ажал хэрэгынь эрид һайжарһан байгаа. Онсолходо социалис мүрысөөнэй эмхидхэл һайжаруулагдажа, ажалшадые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ

ПРОФСОЮЗ… АЖАБАЙ…

горитой анхарал хан…
дадаг болоһон байгаа …
Түрүү ажалша ко…
вуудэй үльгэр жэш…
нэй дүй дүршэл ехэ у…
нартай гэжэ тэмдэг…
рэгтэй. Жэшээлхэдэ, …
Шойбоновой даадаг …
дой бригадын алдар со…
най республика соо …
мэдээжэ болонхой. …
отарын коллектив 10…
хонин бүхэнһөө 104 …
абажа гарзатуулангүй …
оруулаа. Эдэнэй жэ…
бусадшье коллективүү…
наар хүдэлхые оролдо…
лоһон юм.

Мүнөө нүхэр Я…
даадаг бригадашье …
амжалта туйлаба. 10…
хонин бүхэнһөө 107 …
абаба бшуу. Иимэ жэ…
дээрэһээ хаража …
нүхэр ёһоной мүрыс…
шэ аша үрэ ехэтэй, …
юумэн байна гэжэ эл…

Социалис мүрысөө…
шанар үдэр ерэхэ бү…
ехэ болоно. Тиимэ…
шухала хэрэгые саа…
хүгжөөхэ гээшэ тон …
зорилгонуудай нэгэн.

Г. БАЛД…

хүдөө ажахын ба бэл…
лэй хүдэлмэрилэгш…
профсоюзай рай…
түрүү…

Түнхэнэй аймаг.

«РДК-25» түхэлэй гусеничнэ кранай 6-дахи разрядай машинист, КПСС-эй гэшүүн Виталий Иосифович Акулов механизациин барилгын управлени соо түрүүлэн ябана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: коммунис ажалай ударник Виталий Акулов.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ШЭРЭМ ШУДХАГША

Халаан соо тормозой 3100 колодко шудхагдан гаргагдажа, һайн үрэ дүн туйлагдаба. «Хайлуулагдаһан шэрэмээр шудхалаа хэгшэ Михаил Вахромеевтэ коммунис мэндэ хүргэнэбди» гэһэн дүлэтэ үгэнүүд һаяшаг Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй шэрэм шудхалгын цехэй Улаан самбарта бэшээтэй байба. Энэ цехэй хүдэлмэришэд оньһон техникээ минута соошье миин байлгангүйгөөр хүдэлгэһэн дээрэһээ иимэ һайн үрэ дүн туйлаһан байгаа бшуу. Хэбшэд, шэрэм шудхагшад нэгэ һанал бодолтойгоор хүдэлөө.

— Михаил Калистратович Вахромеев илангаяа һайн үрэ дүн туйлаба. Тэрэнэй оролдолго, шадабариин ашаар лэ тормозой колодконууд олоор шудхагдаба ха юм, — гэжэ тус цехэй начальник А. С. Тапхаев хүдэлмэришэ нүхэрөө магтана.

Михаил Калистратович Вахромеев арбан табадахи жэлээ шэрэм шудхалгын цехтэ ажаллана. Энэ үе соо нилээд ехэ ажал хэһэн хүн юм бээз. Хайлаһан шэрэмээр эгээл түрүүшынхиеэ шудхалаа хэһэнээ тэрэ оройдоошье мартадаггүй. Томо гэгшын шанага соо хайлаһан шэрэм мэлмэлзэнэ. Улаан дүлэнһөө нюдэниинь һаргана. Хара шэл нюдэндөө зүүгээд шанагада дүтэлбэ. Тэсэхын аргагүй халуун. Михаилай гарнуудынь һалганахадал гэбэ. Хэбүүдэй нарихан хоолойгоор шэрэм эюулэхэ юм. Зарим хэбүүдэй хоолойн хажуу талаарнь шэрэм гоожожо, улаан сахариг ошон бутарха юм. Арай шамай шудхалаа хэжэ дүүргэбэ. Хамаг бэень һалганахадал гэнэ. Бүхэли үдэртөө хада өөдэ абирһан мэтэ эсэшэһэн хэбэртэй. Брикит самсаньшье нэбтэ норонхой, зарим газартаа галай ошонһоо соо дүрэшэһэн байба.

Михаил өөрынгөөл дураар шэрэм шудхагшын мэргэжэл шудалха гэжэ шиидээ һэм шуу. Мастертайгаа хөөрэлдэхэдөө шудхалаа хэхэ дуратай байһанаа мэдүүлээ бэлэй. Теэд саашадаа энэ ажалда хүдэлжэ шадаха ха гү, али тэсэнгүйгөөр хаяжашье болохо гү? Михаил бодолгодо эзэлэгдэн тамхяа нособо. Эгээл энэ үедэ хэншьеб даа араһаань дүтэлжэ, ээм дээрэнь гараа табиба. Эрьежэ харахадань Михаилые шэрэмээр шудхалаа хэхэ мэргэжэлдэ һургаһан мастер Аркадий Сергеевич Тапхаев мүн байбал даа.

— Зай, Михаил, түрүүшынгээ шудхалаа хэбэ гээшэш. Хүндэхэн ааб даа. Бэлэн юумэ гэжэ хаанашье байдаггүй ха юм. Ямаршье ажал дээрэ бэрхэшээлнүүд дайралдадаг. Тэрэниие зоримгойгоор диилэжэ шадабал, ши ёһотойл баатар болохош, — гэжэ сэдьхэлэй дулаахан үгэнүүдые хэлэжэ байгаа һэн. Михаил аха заха нүхэрэйнгөө хэлэһэн үгэнүүдые ухаандаа бүхэхэнөөр лэ хадуужа абаһан юм. Ёһотой шэрэм шудхагша болохын тула оролдосотойгоор хүдэлхэ болоно бшуу. Тэрэ шэрэм шудхагшынгаа мэргэжэлдэ дадажа эхилээ бэлэй. Үнинэй хүдэлмэришэдэй хойно оро-жо, нюураа шоройдуулхагүй гэжэ эрмэлзэхэ. Богонихон сагай туршада Михаил Вахромеев шэрэм шудхагшын 2-дохи разрядтай болоо һэн. Тэрэ детальнуудые шадамар бэрхээр шудхан бүтээжэ, аха заха нүхэдэйнгөө магтаалда хүртэдэг бэлэй.

Туйлаһанаа саашадань арьбадхаха, дүршэл шадабаря улам нарижуулха, эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлхэ гэһэн гол зорилго урдаа табяад хүдэлдэг бэлэй. Ажалдаа эртээнһээ ерэжэ, бэлэдхэл хэхэ. Хүдэлмэриин минута бүхэниие зүбөөр хэрэглэхэ гэжэ оролдохо. Залуу хүдэлмэришэн иимэ оролдосотой бэрхээр хүдэлдэг дээрэһээ мүнгэн шангаар ходо урмашуулагдажа байдаг һэн. Коммунис ажалай ударнигай нэрэ солодо хүртөө. Михаил Вахромеевэй дүрэ зураг цехэй Хүндэлэлэй самбарта гаргагдадаг болобо.

Михаил Вахромеев мүнөө

ТАБАН ЖЭЛ… ТҮРҮҮШ…

шэрэм шудхалгын цех…
хим хүдэлмэришэдэй …
ниинь мүн болоно. Д…
рагынь орденто ЛВ…
Хүндэлэлэй самбарһа…
даггүй шахуу. На…
табан жэл соо ехэ һа…
дүн туйлажа «Хүнд…
Тэмдэг» орденоор ша…
бэлэй. «1974 оной со…
мүрысөөндэ илагша» …
тэмдэг тэрэнэй үб…
ялардаг.

Дунда зэргын б…
шанга бэетэй хүн үгл…
түрэл цех тээшээ яар…
гаар гэшхэлжэ ябадаг…
та хүдэлдэг нүхэдөөр…
дэшэлэлсэн, ябадалаа …
түргэдхэдэг. Тэрэ …
соогоо тормозой 1500-…
колодконуудые шу…
даабаряа 15—20 проц…
үлүүлэн дүүргэһэн л…
даг. Михаил Калистр…
Вахромеев байгша оно…
25-һаа 1976 оной т…
хүдэлнэ.

К. ЖАМЬЯН…

Кабанскын загаһанай заводой коллектив түгэсхэхы жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ, партиин XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гэһэн уялга абаад, дундаа мүрысэн хүдэлжэ байна. И. П. Суворовой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив загаһа ехээр барижа, социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Эдэнэр байгша оной түрүүшын хахад жэл соо 500 центнер загаһа бариха даабаря холо үлүүлэн дүүргээ бэлэй. Энэ бригадын хүдэлмэришэд далайһаа олзотой бусанад.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И. П. Суворовой бригадын гэшүүд агнууридаа гаража ябана.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

РАДНА АХАЙ

ЮРЫН ХҮН ТУХАЙ

Радна Баирович Баировые нютагайнь залуушуул Радна ахай, заримашуул Радна багша гээд хүндэлдэг юм. Энэ үбгэжөөлые түбһэн юумэндэ яарахагүй аалин, һанаа амар хүн даа гэлсэдэг. Нигэжэ хэлэһэниинь нэгэ талаараа зүйтэйшье байжа магад. Юуб гэхэдэ, «Түргэн — түүхэй, удаан — даамай» гэдэгтэл Радна ахайе һайнаар ойлгоогүй дээрэһээ иимэ үгэ гарадаг байжашье болоо. Хүнэй муу хүрэһөөр, һайнииинь һара жэлээр мэдэгдэдэг ха юм. Радна ахай тиимэ бэшэ. Уулзаһан нүхэрөө, ороһон айлшанайнгаа һанал бодолые тэрэ түрүүлэн өөрөө таахые оролдожо, налгай зохидоор, тэбдэн яарангүй зугаалдаг зантай. Өөрөө хэзээдэшье һонин һайханаа, һарюу гажуугаа ама алдаад орхихогүй шэгжүүн лэ зантай байха даа. Даб гэһээр хүн болгоной үгэдэ ороод орхихогүй, һайнаар, яаралгүй бодожо үзөөд, зүб һаань зүб тээшэнь шиидхэдэг. Ажалаа эхилхэһээ урид хаанаһаа, юунһээ эхилээ һаа дээрэб гэжэ суггаа хүдэлдэг нүхэдтөө заабари зүбшөөл үгэдэг. Номгон даруушье һаа, гүнзэгы бодолтой. Тиимэһээнь нютагайнь үндэр наһатайшуул Раднамнай ёһотойл амгалан даруу, тэсэбэритэйл хүн даа гэжэ заабол магтадаг.

Радна тухай олон жэшээ дурдамаар юм. Тиимын тула эндэ нэгэ жэшээ дурдаха дуран хүрэнэ. 1949 оной намар гүрэндэ тушаагдаха һүрэг адуу суглуулжа, хорёодо хэдэн үдэр хааһан юм. Тэндэ хаалгатай байһан адуун соогуур Радна хэдэн үдэр харгылжа, нилээд ажаглажа, нэгэ эмнигые шэлэжэ һургахаар баряа бэлэн. Колхозой бригадир дуратайгаа шэлэ гэһэн байгаа. Тэрэ һаарал эмнигээ Радна ахай ёһотой сусашагүй сүлхэ һайн морин болгоо бэлэй. Гансашье энэ һаарал бэшэ, хэды олон һайн моридые һургажа, тэрэ үедэ колхоздоо али зэргын туһа хүргэһыень мүнөө наһажаал боложо ябаһан хүнүүд һайн мэдэхэ байха.

Мүнөө Радна үндэр наһатай боложо пенсидэ гарабашье, урзанда жэлдэ адуун һаа барижа һургаһан эмнигээрээ һү һаалиин үнеэдые үдэр бүри адуулһаар лэ. Энээндэнь нээрээшье баясамаар.

Совхозой түбһөө урагшалаад Зэдэ голые гаталжа гараад, Булагтын голые үгсэхэдөө, хорёод модоной зайе гаталамсаартнай «Азаргын» гол оршохо. Энэ голой адагта Михайловкын совхозой 300-гаад үнеэд зунай тунга ногоондо бэлшэжэ, үдэрэй халуунда гол горхоной, шугы бургааһан соогуур ябаха. Бэлшэжэ садаһан үнеэдэй үдэшэлэн тээшэ яаралгүй хорёо тээшээ уухилалдан галгихань харагдадаг.

Тэдэнэй хойноһоо нарихан үндэр, айхабтар шамдагай мори унаһан мал адуулагша Раднае заатагүй харахат. Дүрбэн жэлэй саадатээ жара наһа хүрэжэ, хүндэтэ амаралтада гарабашье, ажалгүй һуужа шадахагүй хадаа тэрэ мүнөө үнеэдые адуулна. Зунай элдин дулаан һарануудта сагаан эдеэ элбэгжүүлхын түлөө аһан шадалаараа оролдожо ябана гээшэ. Түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы ондо Михайловкын совхозой хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд болон алба хаагшад хүршэ оршодог Хамниин совхозой ажалшадай үүсхэлдэ харюу болгон, мал ажалһаа абтадаг эдеэ хоолой зүйлнүүдые ехээр абаха, гүрэндэ худалдаха табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ зорилготойгоор дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаһан юм.

Энэ мүрысөөндэ оролсоһон нютагай һаалишад һү гүрэндэ худалдаха хахад жэлэйнгээ даабарие байгша оной июниин 12-то амжалтатайгаар дүүргээд, түсэбһөө гадуур 40 центнер һү гүрэндэ худалдаба. Энэ амжалтые Радна ахайшье туйлалсажа ябана. Һү ехээр һааха гээшэ адуулгын хүсэн гэжэ хэлсэдэг. Нютагай бүхы һаалишад һү һааха, гүрэндэ худалдаха табан жэлэйнгээ түсэбые декабриин табан болотор дүүргэхэ гэһэн уялга хараалаад, үнэн шударгыгаар ажаллажа байна. Тэдэнэй, эгээл хүндэтэй, урдаа хараха хүниинь Радна Баирович Баиров болоно.

Яруунын совхозой малшадай, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй үүсхэлнүүдые зүбшэн хэлсэхэ үедэ Радна ахай һайнаар бодожо үзэһэнэйнгөө удаа яаралгүйгөөр нигэжэ хэлээ.

— Зай нүхэд, түрэл Коммунис партиимнай ээлжээтэ XXV съезд ойртожо байна. Одоол эндэ хаба шадалаа харуулха сагнай ерэбэ. Абаһан уялгаяа сүм бэелүүлээд байхадаа энэ съездэдэ ажалай бэлэгтэй ерэхэбди...

Иимэ томоотой, урагшаа һанаатай, юумэн бүлгэндэ бодомжотойгоор хандадаг хүниие ахай гэжэ хүндэлхэһөө ондоо нэрэ үгы гээшэ.

Ц. НАЙДАНОВ.

Захааминай аймаг.

ДИСПЕТЧЕРС… ПУНКТ…

Эрдэм-техникын …
жэлтэ манай үе…
шэнжэ шанарай …
болонхой гэжэ хэл…
алдуу болохогүй. Г…
хэдэг хүдэлмэриие …
һожоруулга, үйлэдб…
автомадуудые хэрэ…
болоод бусад шэнэ…
юумэн хүн зониие …
хуулхаяа болинхой …
даа.

Тиимэһээ эрдэм-т…
кын шэнэ шэнэ түйл…
нуудые үргэнөөр х…
лэлгэ тон шухала з…
гонуудай нэгэн бо…
Ивалгын туршалга-ү…
бэриин ажахын ко…
соо ороод ябах…
«Диспетчерская» …
гаршагтай үүдэн за…
обёорогдохо.

Тэндэ хоёр пульт …
хоотой байха. Нэгэ…
кабинедүүдые холб…
Нүгөөдэнь тус ажа…
бии байгаа зарим …
машинануудтай хо…
той.

Энээнэй аша т…
юун дээрэһээ харагд…
гэһэн асуудал эрхэ…
гаража ерэнэ. Х…
үзээл даа...

Поли дээрэ комба…
али трактор эбдэр…
һэн гэлэй. Тиихэдэнь…
гадирын машина с…
байһан хөөрэлдэдэг…
хеэрэлгээр диспетч…
пункттай холбоо ба…
лаад, заһабарилгаш…
эльгээхыень гүйха …
но. Иигэжэ үбһэ, …
хуряалгын гү, али т…
гын үедэ тон шу…
үнэтэй саг алмаг…
жэшээтэй. Үгы гэбэ…
дөө гараад ябаһан д…
тор гү, али партк…
секретарин тон хэр…
болоболнь, диспетчер…
рэлдэдэг түхеэрэлг…
дуудаад, хэрэгээ д…
ха, заабари һураха …
на.

Мүнөө диспетчерс…
пункт һаял тодх…
Тиимэһээ үшөөл …
һайнаар хүдэлгэгдэ…
Гэбэшье энэ дутуу …
усадхагдахаар хүл…
нэ. Түрүүшын үеын…
жэшэхэ болоо һаа, …
барагаар хүдэлдэг …
жо байна гэжэ аж…
парткомой секр…
Анатолий Михай…
Бояркин хөөрэнэ.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖ…

АНХАРАГТЫ:

ТҮРҮҮ АҮЙ АҮРШЭЛ

ТОМОДХОГДОҺОН БРИГАДАНУУД ЯМАР БАЙХАБ?

Манай леспромхозой коллектив продукци худалдаха, модо бэлэдхэхэ ба шэрэхэ хахад жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргээ.

Научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэн, үйлэдбэриин экономическа ашаг үрэ дээшэлүүлхэ гэһэн мүнөө үеын шухала зорилго бэелүүлхын тула эмхидхэлэй, техническэ хэмжээ ябуулга хараалагдаһан байгаа. Эдэ хэмжээ ябуулганууд удаа дараалан дүүргэгдэнэ.

Ажалаа 1,5 халаанда эмхидхэдэг бага комплексно бригадануудые томодхохо хараа шэглэл 1974 онһоо баримталжа эхилээбди. В. П. Парамоновой даадаг бригада эгээл түрүүлэн томодхогдоһон юм. Жэлэй эхиндэ В. С. Щукинай даадаг бригада томодхогдоо. Жэлэй табан һарын туршада В. П. Парамоновой бригада 42583 кубометр модо бэлэдхэн таллуулба. Нёдондо жэлэй иимэ болзор соо 18246 кубометр модо бэлэдхэһэн байгаа гэхэ гү, али модо бэлэдхэн таллуулгые 2,33 дахин дээшэлүүлжэ шадаба. В. С. Щукинай даадаг бригада нёдондо 17008 кубометр модо бэлэдхэһэн байбал, харин, энэ жэлдэ 40547 кубометр модо таллуулжа, үйлэдбэриингөө хэмжээ 2,38 дахин дээшэлүүлээ. «Забайкаллес» комбинадай эмхидхэгдэһэнһээ хойшо нэгэшье бригада иимэ ехэ бүтээсэ туйлаагүй юм гэжэ тэмдэглэмээр. Леспромхозоймнай томодхогдоһон хоёр бригада бүтээсэеэ энэ жэлдэ 100 мянган кубометртэ хүргэхэ гэжэ хараална.

Бригаданууд модо таллуулгын хоёр трактор хэрэглэнэ. Нэмэлтэ үшөө нэгэ тракторта. Хоёр гол тракторай эбдэржэ зогсохо болоо һаа, гурбадахи трактор ашаглагдажа эхилнэ. Эдэ бригаданууд модо таллуулгын тракторнуудые зогсоонгүйгөөр хүдэлгэһэнэй ашаар ехэ бүтээсэ туйлаа, жэгдэ һайнаар хүдэлхэ аргатай болоо. Томодхогдоһон бригаданудай ашаг үрэ үшөө юугээр дээшэлнэб гэхэдэ, тэдэнэр ой тайга соогоо ёһотой эзэн болонхой. Бригаданууд урдань модо бэлэдхэлэй пунктын мастерай мэдэлдэ ородог һэн. Мүнөө леспромхозой мэргэжэлтэдэй зүгһөө хүтэлбэрилэгдэнэ.

Ой тайга соогоо эзэн болоһон бригаданууд модо бэлэдхэн таллуулһанай һүүлээр участогаа ой тайга харууһалдаг ажахынуудта тушаадаг юм. Тиимэһээ участогай байдалай, залуу мододой саашадаа ямараар ургуулагдаха тушаа харюусалгатай байна. Бригаданууд модо бэлэдхэлэй бүхы гурим наринаар сахидаг, ургажа байгаа залуу мододые гэмтээхэгүй гэжэ оролдодог болоо.

Томодхогдоһон бригаданууд ажалай ехэ бүтээсэ туйлаа гэжэ дээрэ хэлэгдээ. Зүгөөр ажалдань зарим тэды дутагдал бии гэжэ сэхэ хэлэмээр. Эдэ бригаданудай технико-экономическа ашаг үрэнь горитой дээшэлээгүй. Леспромхозой бага комплексно бригаданудай ажалаа 1,5 халаанда эмхидхэдэг болоһоорнь 7-дохи жэл үнгэржэ байна. Энэ туршада тракторай халаанай бүтээсэ 119,3 кубометртэ, хүдэлмэришэн бүхэнэй бүтээсэ 19,6 кубометртэ хүргэгдэһэн юм. Бригаданудай томодхогдоходо, хүдэлмэришэнэй бүтээсэ мүртэй ехэ болоогүй, мини 20 кубометртэ хүргэгдөө.

Иимэ бүтээсын комбинат дотороо эгээл ехэ байбашье һаань, тэрэниие дээшэлүүлхэ арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдээгүй гэжэ тоолонобди. Манай леспромхозой эрхэ байдалда томодхогдоһон бригаданудай ажалые 3 халаанда эмхидхэжэ болохо юм. Тиигээ һаа, бригаданууд жэлдээ 100 мянган кубометр бэшэ, харин 200 мянган кубометр модо бэлэдхэн таллуулха байна.

Мүн модо бэлэдхэн таллуулгын зарим хүдэлмэри хүсэд оньһожоруулагдаагүй. Модые гэшүүһэ намааһаань сэбэрлэхэ ажал ехэнхидээ гарай хүсөөр хэгдэнэ. Энэ ажал оньһожоруулха түхеэрэлгэ бии байбашье, бэлэхэнээр эбдэржэ, модошодто ехэ туһа хүргэнэгүй. Модо тракторта шагтагалха ажал мүн лэ бар хүсөөр хэгдэнэ. Иимэ ажал оньһожоруулбал, хүн бүхэнэй бүтээсые 35—35 кубометртэ хүргэжэ болохо юм.

Томодхогдоһон бригаданудай хүсэ шадалаар бэлэдхэгдэһэн ехэ модо саг соонь шэрэжэ байхань шухала. Энэ зорилгоор манай леспромхозой модо шэрэдэг автомашинанудай экипажууд томодхогдожо, бригадна гуримда оруулагдаһан байгаа. Модо шэрэлгын 2—3 машинаһаа бүридэһэн бригада леспромхоздо ажаллана.

А. И. Мельчаков, О. П. Семенов, И. И. Шульгин, Н. Т. Астраханцев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг экипажууд даабаряа халаан бүхэндэ 130—140 процент дүүргэдэг болоо. Модо шэрэлгын томодхогдоһон экипажууд леспромхоздо аша туһатай юм. Ехэ модо шэрэхэтэеэ хамта, экипажуудай харюусалга дээшэлүүлэгдэнэ. Экипажай гэшүүн бүхэн өөрынгөө үүргэ, харюусалга мэдэрнэ, автомашинаяа һайнаар харууһална. Бригадирай үүргэ дээшэлнэ. Тэрэ бүхы экипажай түлөө харюусадаг, тиимэһээ ажалаа зүбөөр эмхидхэхые оролдодог юм.

Модо таллуулгын тракторнуудые, модо шэрэдэг автомашинанууд болон леспромхозой бусад машина, техникэ бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхын тула харууһалга, заһабарилгын ажал мүн лэ 2 халаанда эмхидхэгдэдэг болоо. Модо ашалгада хэрэглэгдэдэг араата погрузчигуудай хүдэлмэри звеньевой аргаар эмхидхэгдэжэ эхилээ.

Ажалай шэнэ эмхидхэл леспромхоздо ехэ аша туһатай байба. Модо шэрэлгын томодхогдоһон экипажуудай бүтээсэ 17 процентээр дээшэлээ. Саашадаа экипажууд бүри томодхогдожо, бригадын бэлэдхэн таллуулһан модо тэрэ дарыдань шэрэхэ шадалтай болгогдохо юм. Энэмнай ажалай эмхидхэлые нарижуулан һайжаруулха хараа шэглэлэй 2-дохи шата болохо байна.

Томодхогдоһон бригаданудай ажал 3 халаанда эмхидхэхэ, модо шэрэлгын экипажуудые бүри томодхожо, бригадын гуримда оруулалгаар энэ хараа шэглэлээ хизаарланагүйбди. Ерэхэ жэлэй эхеэр томодхогдоһон комплексно бригадануудые байгуулха гэжэ хараалнабди. Иимэ бригаданууд модо бэлэдхэн таллуулха, шэрэхэ, доодо складта асаржа буулгаха юм. Энэмнай үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ зорилго бэелүүлгын, научно-техническэ дэбжэлтэ туйлалгын замда манай коллективэй бэелүүлжэ байгаа хараа шэглэлэй 3-дахи шата болохо.

Энэ хэмжээ ябуулга бэелүүлбэл, предприятиингаа техническэ дэбжэлтэ туйлаха хэрэгтэ горитой алхам хэхэ байнабди. Тиигэжэ үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ зорилго амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ юм. Юуб гэхэдэ бригаданудай ажалай бүтээсэ дээшэлхэ, гол фонднуудһаа ехэ продукци абтаха байна. Бригаданудай, мүн бригадын бүхы гэшүүдэй үүргэ, харюусалга дээшэлхэ юм. Хүдэлмэришэн бүхэнэй һайнаар, үнэн сэхээр ажаллаад байбал, хамтын һайн үрэ дүн туйлагдаха зэргэтэй. Модо бэлэдхэхэ, шэрэхэ талаар леспромхоздо үгтэһэн даабарие томодхогдоһон комплексно сквозной хоёр бригада дүүргэжэ шадаха юм. Эдэ бригаданууд леспромхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй мэдэлдэ байха болоно.

С. СОЛКИН,

Хурамхаанай леспромхозой главна инженер.

ЗАСАГАИ ДЭЭДЫН ЗУРГААНУУДТА

ЭДЕЭ ХООЛ БЭЛДЭГШЭДЭЙ СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨН

Эдеэ хоолой промышленностиин Министерство хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөө ямараар хүтэлбэрилнэб гэһэн асуудал Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет хаража, тусхай тогтоол баталан абаба. Тус министерство өөһэдынгөө мэдэлдэ байһан предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалис мүрысөө эмхидхэхэ талаар нилээд хүдэлмэри ябуулна гэжэ тэрэ тогтоол соонь хэлэгдэнэ.

Түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ түсэб, уялгануудаа болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн бүхы коллективүүдэй дунда дэлгэрэнхэй. Продукци гаргаха, тэрэнииие худалдаха жэлэй түсэб декабриин 29-дэ дүүргэхэ, түсэбһөө гадуур 300 мянган түхэригэй эдеэ хоол үгэхэ гэжэ шиидхэгдэнхэй.

Гэхэтэй хамта эдеэ хоолой промышленностиин предприятинуудта социалис мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгтэ ехэхэн дутагдалнууд бии гэжэ Министрнүүдэй Совет тэмдэглэбэ. Үнэгэтэйн ба Кабанскын овощ, жэмэс консервэлдэг заводуудай, Улаан-Үдын пивын заводой, Ивалгын кондитерска фабрикын, хилээмэнэй хоёрдохи заводой хүдэлмэрилэгшэдэй бригаданuудай 1975 ондо абаһан социалис уялганууд тодо бэшэ, техническэ ба экономическа талаар алдуутай. Абтаһан социалис уялганууд муугаар харуулагдана, тэрэнэй дүн зүбөөр гаргагданагүй.

Олохон хүтэлбэрилэгшэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд зохёохы түсэбгүй, социалис уялганuудые абаагүй. Хүдэлмэрилэгшэдые һургаха талаар мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. Ивалгын кондитерска фабрикада, хилээмэнэй 5-дахи заводто үнгэрөөшэ һуралсалай жэлдэ экономическа асуудалаар нэгэшье хэшээл үнгэргэгдөөгүй.

Стандартда таарахагүй продукци гаргалга бага болоногүй. 1974 ондо 1970 онойхиһоо овощой консервын голодоһон 2,5 дахин, макароной зүйлнүүдэй голодоһон 40 процентээр ехэ болоо. Энэшье жэлдэ жэмэсээр хэгдэһэн консервэ, хилээмэн, хилээмэнэй зүйлнүүд шанар муутай.

«Социалис мүрысөө эмхидхэлгэ саашадань һайжаруулха» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай тогтоол хэрэг дээрэнь бэелүүлгэдэ горитойхон дутагдалнууд үзэгдэнэ гэжэ Министрнүүдэй Совет эдеэ хоолой промышленностиин министр А. Р. Потепаловта заагаад, тогтоол соо хэлэгдэһэн дутуу дундануудые дары усадхаха хэмжээ абахыень уялгаба.

Эхэнэрнүүдэй ба үхибүүдэй элүүрые хамгаалга

Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдком эхэнэрнүүдэй ба үхибүүдэй элүүрые хамгаалха талаар хүдэлмэри ямараар хүтэлбэрилнэб гэһэн асуудал Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет хаража үзөөд, энэ талаар городто нилээд юумэн хэгдээ гэжэ тэмдэглэбэ. Советскэ районой үхибүүдэй поликлиникэ баригдажа эхилээ, хүүгэдэй хотодохи больницын поликлиникын филиалда Октябрьска райондо байра үгтөө, хүүгэдэй хоёрдохи больницын байра үргэдхэгдөө. Түсэбтэ табан жэлэй дүрбэн жэлдэ 1960 хүүгэдэй байха ясли-садай байра баригдаа.

Городой эхэнэрнүүдэй нарайлха байра капитальнаар заһаха, хубилган һайжаруулха проектно-техническэ документаци зохёогдоно, тэндэ эхэнэрнүүдтэ туһалха, зүбшөөл үгэхэ байра үргэдхэгдөө. Эхэнэрнүүдэй ба үхибүүдэй үбдэхэгүйн тула эрдэмһээ хэмжээ абаха хүдэлмэри нилээд һайжараа. Эхэнэрнүүдэй ажал хүдэлмэри хүнгэдхэхэ, ажалладаг газартань ариг сэбэр сахиха талаар нарин сэмбын комбинадта, «Электромашина» заводто шухала хэмжээнүүд абтажа байдаг.

Гэхэтэй хамта эхэнэрнүүдэй ба үхибүүдэй элүүрые хамгаалха талаар городской Соведэй гүйсэдкомой хүдэлмэридэ горитойхон дутагдалнууд бии гэжэ республикын Министрнүүдэй Совет тэмдэглэбэ. Һургуулида ороогүй үхибүүдэй эмхи зургаануудые олон болгохо, тэдэнэй ажал хүдэлмэри һайжаруулха, һайн бэлэдхэлтэй мэргэжэлтэдээр хангаха талаар бодото хэмжээн абтанагүй.

Эхэнэрнүүдэй ба үхибүүдэй элүүрые хамгаалха талаар хүдэлмэри эрид һайжаруулха хэмжээ дары абахаар Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдком, элүүрые хамгаалха министерство уялгалагдаа.

Прибайкалиин аймагай хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ ямараар хангагданаб гэһэн асуудалаар республикын Министрнүүдэй Соведэй һаяхан болоһон заседани дээрэ тэндэхи аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ П. В. Бахаев тоособо.

Аймагай ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха хүдөөгэй 7 байшан, хүнүүдһээ захил абаха 2 комплексно пункт хүдэлнэ. Совхозуудай түб тосхон, томо һуурин бүхэндэ хүн зоной ажабайдалай эрилтэ хангаха эмхи зургаанууд байгуулагданхай. Аймагай Соведэй гүйсэдкомой баталһан графигай ёһоор нүүдэл мастерскойнууд һууринууд, тосхонуудаар ябажа байдаг.

Гэхэтэй хамта хүн зоной үдэр бүри ургажа байгаа ажаһуудалай эрилтэ үшөөл гүйсэд хангагданагүй гэжэ республикын Министрнүүдэй Совет тэмдэглэбэ. Ажалшадай эрилтэ хангаха түсэб саг үргэлжэ дүүргэгдэнэгүй.

Ажаһуудалай элдэб техникэ, телерадиоаппаратура гэхэ мэтэ аймаг дотор заһагданагүй. 1974 оной түсэбэй ёһоор хараалагдаһан 14 янзын туһаламжын миил гурбаниинь — хубсаһа заһалга, хүнэй захилаар оёлго, үһэ заһалга — дүүрээ. Энэ жэл баһал тиимээр хүдэлэгдэнэ.

Аймагай Соведэй гүйсэдком ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха талаар сельскэ, поселково Соведүүдэй ябуулжа байгаа хүдэлмэреэр һонирхоногүй.

Аймаг дотор ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха талаар бии байһан дутуу дундануудые усадхаха, 1975 оной түсэб, уялгануудые дүүргэхэ хэмжээ абахыень аймсоведэй гүйсэдкомые, тэрэнэй түрүүлэгшэ П. В. Бахаевые республикын Министрнүүдэй Совет уялгалба.

ЗАЛУУ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ—АНХАРАЛ

Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин ажал хүдэлмэри эрид һайжаруулан, хүдөө нютагай ажалшадай үдэр бүри ургажа байгаа эрилтэнүүдые гүйсэд хангахын түлөө оролдохо гэһэн зорилго тэрэнэй эмхи зургаанuудай урда манай Коммунис парти, Советскэ правительство табяа. Тэрэнииие хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула һайн мэргэжэлтэй, ажал хүдэлмэридөө дуратай, залуу хүдэлмэрилэгшэдые олошоруулха тон шухала.

Энэ жэлэй эхеэр «Буркоопсоюзай» эмхи зургаануудта 11 гаран мянган хүн хүдэлжэ байгаа, тэрэнэй тоодо 3900-нь гэхэ гү, али 35 процентнь залуушуул. Мүнөө манай эд хэрэглэгшэдэй кооперациин предприяти, эмхи зургаануудта дээдын ба дунда тусхай мэргэжэлтэдэй 1800 хүдэлмэрилэгшэд, юрын дунда һургуулитай 1500 хүдэлмэрилэгшэд ажаллана.

«Буркоопсоюзай» болон аймпотребсоюзуудай, районуудай правленинууд худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ, залуушуулые һургаха асуудалда анхаралаа ехээр табидаг болонхой. Тиин 1970 онһоо манда залуу мэргэжэлтэд олоширжо эхилээд, мүнөө 850 болоод байна. Һүүлэй үедэ аймпотребсоюзуудай, районуудай, сельпонуудай түрүүлэгшэнэрээр, кооперациин зөөри даажа байгшадаар олон мэргэжэлтэд дэбжүүлэгдээ.

Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдые һургаха, тэдэнииие дэбжүүлхэ талаар Кабанскын, Прибайкалиин, Тарбагатайн, Хойто-Байгалай районууд, Бэшүүрэй аймпотребсоюз нилээд хүдэлмэри ябуулна. Жэшээлхэдэ, хэдэн жэлэй урда тээ залуу мэргэжэлтэ Галина Витязева Прибайкалиин райподо эльгээгдээ һэн. Түрүүшээр тэрэ Турантаево тосхоной сельподо жиирэй товароведээр хүдэлөө, һүүлээрнь сельпогой эд бараанай таһагые даагшаар томилогдоо һэн. Мүнөө Галина Витязева райпогой ахалагша товароведээр дэбжүүлэгдээд, правлениин гэшүүнээр һунгагдаад байна. Галина Витязева шэнгеэр урагшатай һайнаар хүдэлжэ байһан залуу мэргэжэлтэд тус райподо олон.

Мэргэжэлтэдэй, залуу хүдэлмэрилэгшэдэй даалгагдаһан тушаалда харюусалгатайгаар, эдэбхи, оролдосотойгоор хүдэлхын тула тэдэндэ ходо анхаралаа табижа, дэбжүүлжэ, туһалжа, һайн байра байдалаар хангажа байха тон шухала. Һүүлэй жэлнүүдтэ худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй ажаһуудалай эрилтэ хангаха талаар нилээд мүнгэн гаргагдаа, байрын гэрнүүд, хамтын байранууд олоор баригдаа. Хамтын байрануудые Кабанскын, Хурамхаанай, Яруунын болон бусад районууд баряа. Мухар-Шэбэртэ, Хүдэридэ хуушан байранууд капитальнаар заһагдажа, хамтын байранууд болгогдоо.

Жэшээлхэдэ, Хүдэриин райпогой хамтын байрада ороходо һаруул, ариг сэбэр, тэндэнь һайн орон, тумбочка, стол, стулнууд, оро дэбдихэр болон ажахын, ажаһуудалай бэшэшье хэрэгсэлнүүд гүйсэд табигданхай. Райпогой хүтэлбэрилэгшэд хамтын байрада ходо орожо, тэндэ байгшадай һуудал, байдалаар һонирхожо, хэрэгтэй юумээр туһалжа байдаг. Тинмэһээл тус райпоһоо хүнүүдэй гаража, ондоо тээшэ ошохонь үсөөрөө.

Гэхэтэй хамта, эд хэрэглэгшэдэй кооперациин эмхи зургаанuудта ажал хүдэлмэри һайн мэдэхэ мэргэжэлтэд үшөөл дуталдаһаар. Түсэбэй ёһоор «Буркоопсоюзай» харюусалгатай участогуудта 1450 мэргэжэлтэд хүдэлхэ ёһотой юм. Харин мүнөө 1030 хүдэлнэ. Илангаяа бухгалтернууд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, технологууд, ревизорнууд дуталдана. Дээдэ һургуулитай 790 мэргэжэлтэдэй орондо, ойроодоол 244 мэргэжэлтэ хүдэлнэ. Олохон сельпогой болон совхозрабкоопой түрүүлэгшээр, ниитын эдеэ хоолой, худалдаа наймаанай предприятинуудай директорнүүдээр һургуули багатай хүнүүд хүдэлһөөр.

Зарим аймпотребсоюзуудай ба районуудай, сельпо ба совхозрабкоопуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй, залуушуулай байра байдал һайжаруулхын, эрилтэ гүйлтынь хангахын түлөө оролдоногүй. Тэрэнһээ болоожо, зарим хүдэлмэрилэгшэд ажалһаа гаража, ондоо тээшэ ябаха баатай болоно. Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада Загарайн аймагһаа 61, Түнхэнэй аймагһаа 46, Хяагтын аймагһаа 49, Советскэ районһоо 34 мэргэжэлтэд гаража ошоо.

Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдые, мэргэжэлтэдые олоор бэлдэхэ арга боломжо республикымнай эд хэрэглэгшэдэй кооперациин эмхи зургаануудта яһала бии гээшэ. Тэдэнэр залуушуулые дүй дүршэл ехэтэй, һайн мэргэжэлтэдэй хажууда табяад тогоошодые, хилээмэ баригшадые, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэгшэдые, ремонт хэгшэдые бэлдэхэ, элдэб курса, һургуулинуудта ябуулжа һургаха ёһотой. Республика доторнай кооперативна техникум ба профессионально-техническэ училищи хүдэлнэ. Жэл бүри аймаг бүхэнһөө хэдэ хэдэн залуушуулые тэндэ ябуулха хэрэгтэй. Тиихэдэ гүрэн доторнай худалдаа наймаанай дээдын тусхай һургуулинууд, техникумүүд олон. Тэдэ һургуулинуудта баһал хүнүүдые ябуулжа болоно.

Худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй даалгагдаһан ажалдаа харюусалгатайгаар, кооперациин зөөридэ гамтайгаар, эзэн янзаар хандан хүдэлхын тула тэдэнэй дунда ниитэ-политическэ, ойлгуулламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулжа байха тон шухала. Энэ талаар республикымнай эд хэрэглэгшэдэй кооперациин олонхи эмхи зургаануудай партийна, профсоюзай, комсомолой болон ниитын бусад организацинууд нилээд юумэ хэжэ байдаг. Олонхи аймагуудай аймпотребсоюзай болон районуудай дэргэдэ уран һайханай бүлгэмүүд хүдэлнэ, тэндэ һонирхолтой мүрысөөн, конкурс, экскурсинууд үнгэргэгдэнэ. Энэ жэл эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүдэлмэрилэгшэдэй түрүүшын спартакиада олон хүнэй хабаадалгатайгаар болоо.

Хүдэлмэрилэгшэдые, илангаяа мэргэжэлтэдые нэгэ газарта олон жэл хүдэлгэхэ гээшэ тон ехэ удха шанартай. Гэбэшье «Буркоопсоюзай» эмхи зургаануудһаа олон хүнүүд гаража ошоно. Жэшээлхэдэ, һүүлшын дүрбэн жэлэй туршада бидэнэр 800-аад дунда һургуулитай мэргэжэлтэдые ажалда абаабди. Тиихэдэ энэ саг соо манай эмхи зургаануудһаа 500 гаран мэргэжэлтэд элдэб шалтагаанаар гаража ошоо. Мэргэжэлтэдэй, илангаяа залуушуулай нэгэ ажалда олон жэл хүдэлхын тула, тэдэндэ һайнаар хандаха, ажал хүдэлмэридэнь туһалха, урмашуулха, һайн байра байдалаар хангаха хэрэгтэй.

Бүхы юумэнэй амжалта нэн түрүүн коллектив бүхэнэй хүдэлмэрилэгшэдэй эдэбхи оролдолгоһоо, бэлэдхэл шадабариһаа дулдыдадаг гээшэ. Тиимэһээ үнэн сэхэ, бэлигтэй мэргэжэлтэдые олоор бэлдэхын түлөө саг үргэлжэ оролдохо зэргэтэйбди.

Р. РАДНАЕВ.
«Буркоопсоюзай» правлениин түрүүлэгшын орлогшо.

Барилга улам үргэдэнэ

Хориин аймагай совхозууд болон леспромхозууд жэл ошохо бүри хүсэтэй, шадалтай болоно. Тэдэнэр һуурин тосхонуудаа гоё һайхан, болбосон түхэлтэй болгохын, шэнэ барилгануудые ехээр хэхын түлөө мүнгэ, зөөри горитойгоор гаргана. Хэрбээ 1971 ондо тэдэнэр энэ хэрэгтэ 14,3 миллион түхэриг гаргаа һаа, 1974 ондо тэрэнь 21,3 миллион түхэригтэ хүрэтэрөө ургаа.

Юһэдэхи табан жэлэй 4 жэлдэ совхоз, леспромхозууд соёл культурын, гэр байрын, ажаһуудалай барилгада 70,9 миллион түхэриг гаргашалаа. Энэ үедэ хэдэн һургуули, клуб, худалдаа наймаанай, элүүрые хамгаалха эмхи зургаануудай байшангууд, хүнүүдэй ажаһуудалай гэр байранууд баригдаа.

К. ЖАЛСАРАЕВ.

ЭХЭ ОРОНОЙМНАЙ СОЛДАДУУД

ҺУРАГШАДАЙНЬ БАГЛАА СЭСЭГҮҮД

Нэгэтэ Улаан-Үдын 42-дохи һургуулида Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануудтай уулзалга болоо байгаа. Һургуулиин хүбүүд, басагад сагһаа урид ерэнхэй, дайшалхы орден, медальнуудые яларуулһан ахатай айлшадай орожо ерэхые хүлеэжэ һууба. Гэнтэ харан гэһээнь, үхибүүдэй энээ дуратай багша, Зинаида Ивановна Тюрина, дайнай ветерануудтай хамта сценэ дээрэ гаранхай, сугларагшадые амаршалжа байба. Һурагшад гайхалдахын ехээр гайхалдаба. Энэньшье зүйтэй. Хэды жэлэй туршада Зинаида Ивановнада һургуулһан аад, дайнда ябалсаһынь мэдээгүй байгаа бшуу. Багшынгаа хөөрөөе амяа даран шагнажа һуугаа. Дайнай үедэ партизанска отрядта ябаһанаа хөөрэһэнииинь ехэ һонирхолтой байгаа.

Улаан-Үдын багшанарай училищи Зина басаганай дүүргэхээ байхада, сэрэгэй радиотелеграфистнуудай һургуулида хүнүүдые абажа байгаа. Тэрэ олон юумэ бодонгүй, мэдүүлгэ үгэбэ. Хэдыхэн һарын туршада һургуулияа дүүргэөд, бүлэг басагадтай хамта дайсанай ара талада эльгээгдэбэ.

Дайшалхы түрүүшынь даалгалта одоо хүшэр, аймшагтай байгаа. Бүлэг тагнуулшад (тэдэнтэй Зина ябалсаа) Ельмень нуурай хажуугаар ябатараа, дайсадта бүһэлэгдэбэ. Али бүхы шахардуу байдалда орожо үзэһэн партизанууд мэгдээгүй, хоногһоо үлүүсэ үсэд шангаар тэмсэбэ. Табин хүнһөө оройдоо хоёрынь бүһэлэлгэһөө амиды мэндэ гараһан байха юм. Дайшалхы нүхэдөө, хани басагадаа гээхэнь Зинада айхабтар гашуудалтай, хэлэшэгүй хайратай байгаа бэлэй. «Дайсанииие хайра гамгүйгөөр хюдахаб» гэжэ тангариглаба. Энэ тангаригаа Зина бэелүүлээ һэн.

1944 оной апрель һарада Зина бүлэг десантнигуудтай хамта «У-2» самолетдо һуугаад, харанхы һуни Калининска партизанска бригадада хаягдаба. Парашюдаар һурэхэнь тиимэшье аймшагтай бэшэ байгаа. Харин дайсад тэдэнииие нюдэлжэ, эндэ тэндэһээ буудажа захалба. Талаан болоходоо, нэгэшье хүниинь гэмтээгүй, дүтын ой соо орожо, ямар даабари дүүргэхэ байһанаа дары бушуухан хэлсээдхибэ. Нэгэдэхи Латвийска партизанска бригадатай холбоо байгуулха даабаритай байгаа. Зина тиишэ ошолсобо.

Одоол хүшэр зам гаталха баатай болобо. Хаанашье хада дайсан. Холуур тойрожо, бэеэ нюужа ябаха хэрэгтэй. Тиигэбэшье партизануудай ябаһан газарта дайсанай поезднууд харгыһаа хобхоржо, агы хабсагай уруу шурганһан, нилээд ехэ буу зэбсэг гэмтэһэн, дайсад олоороо үхэһэн байгаа.

Нэгэ нютагта дүтэлөөд, хүршэ ой соонь партизанууд саг зуура байха гэжэ шиидэбэ. Гурбан хүнөө нютагта тагнуулда эльгээхэдэнь, эндэхи полицай түрэ хэхэнь гэжэ доогуур дуулдаба. Нютагай зон энээниие үзэн ядагша бэлэй. Хэрзэгы муухайгаар аашалха, доромжолхо, олонхи патриодуудые саазалһаншье байха. Партизанууд тэрэ һуни алуурша этэгээдые, мүн тэрэнэй «үрөөһэн бөөрэнэрые» ямаршьегүй үгы хээд, гэдэргээ бусажа ябатараа фашистнартай уулзашаба. Манайхин оройдоо 36, харин дайсан аяар 120 хүн байгаа. Манай десантнигууд тэрэ дары добтолжо, оройдоо хэдыхэн минутын туршада дайсанай хахадые хирган унагаажа, ой уруу орожо саашалба.

Хүйтэржэ эхилхэтэй сасуу тэһэлхэ зүйлнүүд дуталдажа захалба. Хаанаһаа абахаб? Манайхин эльгээжэ шадахагүй. Тиихэдэ дайшалхы даабарида гар хооһоор ошохогүйш. Северж гэжэ хотоһоо нюуса далдаар асарха хэрэгтэй. Тон харюусалгатай, тиигэхэ мүртөө аюултай даалгабари Зинада үгтэбэ. Эрэлхэг зоримгой басаган арсаагүй (арсаха заншал отрядтань байгаагүй), хүрэхэ газартаа ямаршьегүй хүрэжэ, тэндэ нюусаар ажалладаг бүлэгтэй уулзаба. Тэһэлхэ зүйлнүүдые абаад, зүгөөргүй томо хайрсагта хэжэ, «ханилдаг» немец офицертэ үдэшүүлэнхэй, поезддо һуугаад, бууха станцидаа ерэхэдэнь, манайхин хүлеэжэ байгаа.

Имэ жэшээнүүдые дурдаха болоо һаа, захагүй олон. Үдэр бүри болоһон гэхэ гү, али «жаахан» үйлэ хэрэгүүдые Зинаида Ивановна һанадаггүй. Зүгөөр дайшалхы замынь үдэр бүриин хэрэгүүдһээ һабагшатай ха юм.

Зинаида Ивановна Тюрина «Эхэ ороной түлөө» гэжэ фронтовой газетын нэгэ номерые нюдэнэй сүсэгы мэтэ гамнажа ябадаг. «Ахалагша сержант Зина Кузнецова (басаган обогынь тиимэ байгаа) фашистнартай эрэлхэгээр тэмсээ, дайсанай ара талада радисткаар хүдэлөө. Дайнай үедэ хүшэршье, аюултайшье зам гаталжа гараа. Дайшалхы медальнуудаар шагнагдаа. Мүнөө тэрэ манай частьнуудта радисткаар хүдэлжэ байна. Ород басаганай сэжэдэ Улаан Одоной орден яларна». 1945 оной майн 9-нэй үдэр хэблэгдэжэ гараһан фронтовой газетэдэ манай басаган тухай игэжэ бэшээтэй байгаа.

Зинаида Ивановна Тюринагай хөөрөөн игэжэ дүүрэөд, һургуулиин үхибүүд олоороо сценэ дээрэ гаража, дуратай багшадаа баглаа сэсэгүүдые барюулба. Багшань сэдьхэлээ хүдэлгэнги миһэрэн хаража, бултанайнь гарые энхэргэнээр бяраа һэн.

Е. ГОЛУБЕВ.
М. ОСОДОЕВ.

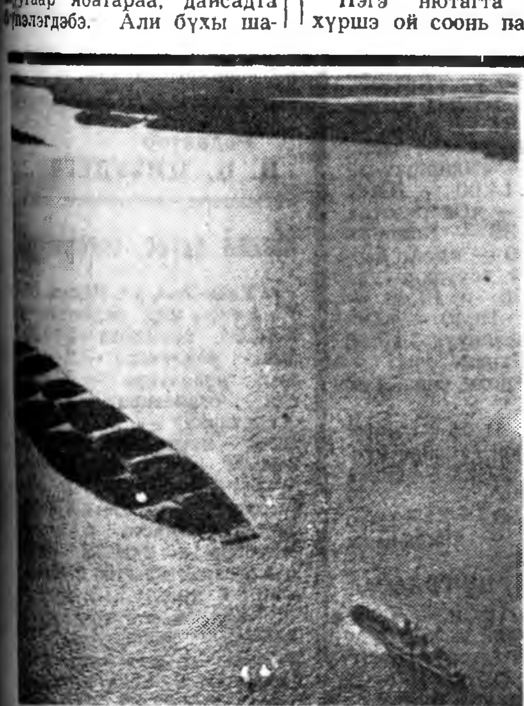

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

ХАБАРОВСКА ХИЗААР. Амар мүрэн дээрэ. Буксирай шэрэжэ ябаһан һала соо 16 мянган кубометр модон ябана. (1-дэхи зураг). Де-Кастри рейд дээрэ. Уһаар урадхуулагдаһан модон суднада ашагдажа байна. (2-дохи зураг).

ТАСС-ай фотохронико.

Декабристнуудай буһалгаанай болоһоор 150 жэлэй ойдо

АХА ДҮҮНЭР

(Баримтата очерк)

ДЕКАБРИСТ дүрбэн аха дүүнэрэй нэгэн Александр 1797 оной октябриин 23-да Петербург хотодо түрэһэн юм. Юһэ наһатайдаа кадетскэ корпусто үгтөө һэн. 1812 ондо Николай ахынгаа алба хэдэг фрегат дээрэ хоёр һарын туршада далайда тамарһанайнгаа һүүлдэ, номин хүхэ далайда тамархаяа түрэһэн хүмби гэжэ эдир Александр сэдьхээ бэлэй.

Һуража ябаһан газараа хаяад, далайн кадетскэ корпусто бэлдэжэ эхилээ һэн. Эндээшье удаан болонгүй, гвардейскэ драгунска полкдо юнкерээр орожо, 1817 ондо офицер гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэнэйнгөө һүүлдэ жэл болоод, генерал Бетанкурын адьютант болобо. Иигэжэ А. Бестужевай урда сэрэгэй ноён болоожо ургаха үргэн харгы нээгдээ бэлэй.

Александр бага наһанһаа литературада дуратай һэн. Тэрэ сагай түрүү хүнүүд, эрдэмтэд, зохёолшод ба артистнар эсэгынь гэртэ суглардаг һэн. Эсэгэнь Александр Федосеевич «С-Петербургын журнал» хэблэгшэ, публицист ба уран зохёолшо байгаа. Бүри кадетскэ корпусто, үхибүүн байхадаа, «Үзэсхэлэн һайхан ой» гэжэ зүжэгхэнииие бэшэһэн юм. Залуу офицерэй олон ондоо темэнүүдтэ бэшэһэн шүлэгүүд, эпиграммануд ба статьянууд Марлинский гэжэ нюуса нэрэ доро гарадаг байгаа. Алба хэдэг полкнь Петергофто тогтожо, өөрөө Марли гэжэ газарта байрладаг һэн. Тингэжэ имэ нюуса нэрэ абаһан юм.

1822 ондо Александр Бестужев К. Ф. Рылеевтэй танилсажа, хойто жэлынь Хойто (Севернэ) нюуса бүлгэмдэ абтаба. 1824—25 онуудта А. Бестужев К. Ф. Рылеевтэй «Алтан гадаһан» («Полярная звезда») гэжэ альманах хэблэжэ эхилбэ, энэнь Россин культурна байдалда ехэхэн үйлэ хэрэг болоо бэлэй. Энэ альманахта Пушкин, Грибоедов, Крылов, Баратынский, Вяземский, Дельвиг, Гнедич, Плетнев болон бэшэшье эрхим хүнүүд хабаадаһан байха юм. Зохёохы ажалай түлөө түрүүшынхеэ түлбэри түлэжэ эхилһээр, «Полярная звезда» гэжэ альманах ородой журналистикын түүхэдэ дурасхаалтай юм.

Олоной дунда һайшаагдаһан энэ хэблэл хэдэн мянгаад хэһэгээр тараагдадаг болобо. Бестужевай статьянууд ба оршуулганууд, шэнэ уран зохёолой шэнжэлэлгэ ба шүүмжэлэлгэнүүд гарадаг байгаа.

К. Ф. Рылеевтэй хамта А. Бестужев бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэ болоод, 1825 оной декабриин 14-дэ Михаил ахатаяа Сенатска талмай дээрэ Москвагай полкые жагсааһан байха юм.

Бестужев түрүүн Петропавловска түрмэдэ хаагдаһан байгаа. Удаань 1826 оной август һарада «Слава» гэжэ финляндска портдо абаашагдаа һэн. Тэндэ байха үедөө «Андрей, князь Переяславский» гэжэ шүлэглэмэл тууже бэшээ һэн.

1827 ондо Матвей Муравьев-Апостол А. Бестужев хоёрые Яхадта һуулгахаар эльгээбэ. Иишэ ерэжэ ябахадаа, сүлэлгэдэ ошожо ябаһан Николай, Михаил аханартаяа Эрхүү хотодо һанагдаагүйгөөр уулзажа, ехэтэ баярлаа бэлэй. 1828 ондо Яхадаар ябажа бусаһан немец эрдэмтэн иигэжэ бэшэһэн байдаг: «Тон шэнэ эрхэ байдалда ороходоо Бестужев юумэ хэжэ бэеэ һамааруулдаг бэлэй». Яхад арадай зан абари, ажабайдалые бэшэхэ, зурахаһаа гадна, хэлэ бэшэгыень шэнжэлхэ гэжэ бододог байһан юм. Эндэ байгаан соогоо «Сибирь тухай рассказуудай» очеркнуудые бэшэһэн юм. Уянгата шүлэгүүдэйнь олонхинь эндэ бэшэгдэһэн байна. Кавказдахи дайлалдажа байгаа армида юрын сэрэгшэнээр ошохо ябуулга хэжэ, 1829 ондо тиишэ ошобо. Тэрэл жэлдэ горцуудтай болоһон дайнда хабаадалсаа. Олон жэлэй туршада буудалдаануудта, хёмороонуудта хабаадалсана, дайшалхы аяншалга, экспедицинүүдтэ ябалсана. Имэ эрхэ байдалда ябаад, роман, туужануудые бэшэжэ, Марлинскиин нэрэ бүхы Россигаар суурхаһан юм.

Имэ эрхэ байдалда байгаад, зохёолнуудые бүтээһэн ондоо имэрхүү жэшээнүүдые олохонь бэрхэтэй юм. Хаатаргада байһан хоёр аханараа, эхээ, дүү басагадаа мүнгөөр хангахын тулада зохёол бэшэдэгээ нюудаггүй һэн.

Александр Бестужев илангаяа аханартаа сэдьхэл дулаан, сэсэн бэшэгүүдые бэшэдэг байгаа. «Аханарһаа бэшэ хэнэй тулада хүдэлхэ һэнэбиб. Минии сэдьхэл сэнгүүлдэг юумэн энэл даа», — гэжэ Александр Дербентһээ аханартаа хандана. Сүлөөдэ гарахадаа, юу хээ абахынь тулада аханараа мүнгөөр хангаха гэжэ бүхы шадалаараа хүдэлдэг бэлэй.

1837 оной июниин 7-до Адлерай тохойн түлөө болоһон шанга тулалдаанда Александр Бестужев баатарай үхэлөөр унаа һэн.

«Дүү Александрай үхэл гансахан маанадайшье бэшэ, харин манай бүхы нүхэдэй толгой дээрэ гэнтэ мунса буулгаһан мэтэ сэдьхэлыемнай гажаруулаа, гашуудуулаа. Ахамни абяа шэмээгүйгөөр уйдажа ябаа. Үхибүүн шэнгеэр би түрүүшынхеэ уйлааб. Минии ажабайдалда айхабтар ехэ сохилто болоо һэн»... — гээд Михаил Бестужев Селенгинскһээ түүхэшэн Семевскидэ бэшэһэн байдаг.

Иигэжэ декабристнуудай хүдэлөөнэй гайхамшаг ажал ябуулагша, Рылеевтэй тохоног нэгэдүүлэгшэ, А. С. Пушкинай нүхэр, элитэ шүлэгшэн, уран зохёолшо ба бэлигтэ шүүмжэлэгшэ Александр Бестужевай наһан дүүрээ һэн.

***

«ТАБАН аха дүүнэр һэмди, декабриин 14-нэй буһалгаата үйлэ хэрэгүүд соогуур табуулаа барандаа хосороо һэмди...» — гээд «Минии түрмэнүүд» гэжэ очеркнууд соогоо үбгэрһэн наһандаа Михаил Бестужев Москва хотодо байхадаа бэшээ һэн.

Дүрбэн аха дүүнэр 1825 оной декабриин 14-дэ болоһон үйлэ хэрэгүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнгаа түлөө наһанайнгаа эрхэ сүлөөгөөр түлэһэн байха юм. Табадахинь энэ буһалгаанда хабаадалсаашьегүй һаа, тэдэнэй дүүнь байһандаа баһал хэһээгдээ һэн.

— Рылеев ба Бестужевтанииие, Оболонскиие, үшөө хоёр-гурбан декабристнуудые барижа хаажархёо һаань, декабриин 14-нэй үйлэ хэрэгүүд болохошьегүйдөө магадгүй һэн, — гэжэ декабрист Розен өөрынгөө дурдалга домогууд соо бэшээ бэлэй.

Михаил Бестужев 1800 оной сентябриин 22-то түрэһэн юм. Арба наһатайдань эсэгэнь наһа баража, Николай ахынгаа гарта хүмүүжэһэн байгаа. Арбан долоотойдоо Михаил Бестужев уһан сэрэгэй һургуули һайн дүүргэжэ, офицер болоһон юм. Залуу офицер харин гүрэнүүдэй уһан замай аяншалгада хабаадалсаа һэн.

Михаил Бестужев бүхы юумэндэ хурса нюдэтэй, Европын байдалай ёһо гуримуудые ородойхитой сасуулжа харахадаа, олон бодолнуудта абтаа һэн: «Ород зоной олонхинь богоолшолго дарлалга доро байдаг, ноёд баяшуулай зүгһөө шэрүүн хатуу ааша гаргадаг, засагаа хэтэргэхэ, дура зоргоороо аашалха ябадал гаргадаг — эдэ бүгэдэн ородуудай дура гутаадаг байгаа», — гэжэ «Ородой домоглол» соо хэлэгдэнэ.

Удааншье болонгүй Михаил Бестужев флотдоо орхибо. «Гвардиин полкдо алба хэхэдээ нюуса бүлгэмэй хэрэгтэ туһатайшье байжа болохош гэжэ Александр ахынгаа хэлэхэдэнь би зүбшөөгөө һэм». Тиигэжэ моряк Михаил Бестужев Москвагай полкын лейб-гвардиин офицер болоо һэн. Һүүлдэнь Александр ахатаяа хамта хаанта засагай урдаһаа энэ полкоо бодхоо бэлэй.

Буһалгаанай дарагдаһанай һүүлээр Бестужевтанай гурбан хүбүүдые тон шанга харуул доро Алексеевскэ түрмэдэ хааба. Тиихэдэ Михаилые хаанай захиралтаар бүришье һаа хатуугаар барижа, түмэр гэнжээр гарнуудыень холбожо уяһан байна. Түрмын оёорто Михаил Бестужев аханартаяа, нүхэдтэеэ түрмын хана тоншолсон хөөрэлдэдэг болоһон юм. Энээниинь хожомоо ородой революционернүүд үеын үедэ хэрэглэдэг болоо бэлэй. «Михаил ахамни ханын саанаһаа элдэбын абяагаар, дуугаар хэлэдэг тусхай хэлэндэ һураһан байгаа. Бэшэнэйнгээ удаан ойлгожо ябахада сухалаа хүрэдэг һэн. Һүүлэй һүүлдэ булта ойлгодог болоожо, ямар бэ даа нэгэ энеэдэтэй юумэ тоншоходонь, гурба-дүрбэн каземадта гэнтэ энеэлдээнэй болоходо, түрмын харуулшад үбэштэйрөө гэжэ һанадаг байгаа», — гэжэ декабристнарай дүү Елена дурдаһан байдаг. Михаил Николай хоёр ханын саанаһаа тоншолсожо, үгэеэ ойлголсонхой мүшхэбэридэ ерэдэг бэлэй.

Хаатаргада ябахаар сүлэгдэһэн декабристнууд түрүүн Шэтын, һүүлдэнь Петровскын түрмэдэ булта сугтаа хаагдаһан байгаа. «Маанадые каземат нэгэдүүлээ, бэе бэедээ түшэглэлсэдэг байгаабди... Политическэ үхэлэй саада тээ политическэ ажаһуудал манда олгоо һэн», гэжэ Михаил Бестужев хаанта засагай алдуу хэпые тобшолһон байдаг.

Хаатаргынгаа сагай дүүрэхэдэ, декабристнуудые Сибирьтэ үлөөһэн байгаа. Аха дүү Бестужевтан Курган ошохоо байһан аад, жэл урда тээнь Селенгинскдэ ошожо гүбхинэһэн К. П. Торсониие гансаарайень орхихоо хайрлаад, тэндэнь ерэһэн юм. Уран зохёолшо, механик, эмшэн, революционер Михаил Бестужев Байгал шадархи культурна ба экономическа ажабайдалда гушаад жэл соо Селенгинскдэ байхадаа, ехэхэн нүлөө үзүүлээ юм.

Николай ахатаяа таряа таридаг, үбһэ сабшадаг, огородой эдеэ таридаг, бахчева түрэлэй ургамал ургуулдаг, гэр баридаг, үхибүүдтэ ном заадаг һэн. «Би мүнөө О. М. Старцевагай хоёр хүбүүд, нэгэ басагыень томо болголсоноб, француз, англи, итали хэлэнүүдые, математика, түүхэ, географи, физикэ болон бусадта тэдэнииие һурганаб» — гээд Михаил Бестужев Семевскидэ бэшэһэн байгаа.

Хадын харгыда ябаха тусгаар тэргэ (сидейка) Михаил Александрович зохёожо дархалһан юм. Имэ тэргэ дархалха мастерской Селенгинскдэ байгуулаа. Тэндэ ород, буряад үхибүүдые модошо, түмэршэ дарханай, слесарна оньһон аргада һургадаг байба. Сэлэнгэ мүрэнэй баруун хажууһаа зүүн тээнь Селенгинскые нүүлгэһэнэй удаа часай, ювелирэй, оптикын мастерскойнууд амжалтатайгаар хүдэлдэг һэн. «Бестужевтанай гэртэ таһалгаряагүйгөөр аптекэ хүдэлдэг һэн. Хэншье байг, ород, буряадшье үбшэлөө хадань Михаил Александровичта хандадаг бэлэй. бултанда эм үгэдэг һэн», — гэжэ энээниие мэдэхэ Ж. Анаева дурдадаг бэлэй.

А. А. Бестужев (Марлинский)

М. А. Бестужев.

1847 ондо дүү басагадынь аханартаа Селенгинск ерэбэ. Есаил Селивановай дүү басаган Мария Николаевнатай Михаил гэрлэбэ. Хоёр хүбүүтэй, хоёр басагатай болоод һэн. 1855 ондо Николай ахань наһа бараба. Декабристнуудые сүлөөлхэ гэһэн шиидхэбэриин соносхогдоһоной һүүлээр дүү басагадынь Михаилай Елена басага абаад, Москва оробо. 1867 ондо Селенгинскдэ һамгаяа, хүбүүгээ хүдөөлүүлээд, нютагаа мордохынгоо урда тээ, Хяагта ошожо, Сибириин түрүүшын газетэнүүдэй нэгэн болохо «Кяхтинский листок» газетын нэгэдэхи номер гаргалгын ёһололдо байлсаба.

Сүлөөдэ гараад, Михаил Александрович Бестужев оройдоо дүрбэн жэлдэ байгаа. 1871 оной июниин 21-дэ наһа баража, Москвагай Ваганьковска хүүртэ хүдөөлүүлэгдээ һэн.

Бестужев ехэ зохёол үлөөгөө. Тэмдэглэлнүүдынь, дурдалгануудынь, очеркнуудынь Россидахи хаанта засагта эсэргүү дворянска үеын революционно түрүүшын үйлэ хэрэгүүдые үнэн зүбөөр, гүн гүнзэгыгөөр харуулһан, тэдээндэ хабаадагшадые, өөрыгөөшье Михиал Бестужев харуулһан байна.

О. МОРЕНЕЦ.

ЗУРГААДАХЯА ЧЕМПИОНУУД БОЛОБО

Спортын национальна зүйлнүүдээр Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй XIII чемпионат Эрхүүгэй областиин Арадуудай хани барисаанай орденто Усть-Ордын Буряадай национальна округой түб һууринда боложо дүүрэбэ. Буряадай, Яхадай, Тувын АССР-нүүдэй, Усть-Ордын, Агын Буряадай национальна округуудай, Горно-Алтайн, Хакасай автономито областьнуудай 200 гаран эрхим бэрхэ спортсмен зонын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө 3 үдэр соо мүрысэһэн байна.

Буряад ороной спортсменүүд эрхим һайнаар мүрысэжэ, командаараа зургаадахяа чемпионууд болобо. Яхадай АССР-эй, Усть-Ордын Буряадай национальна округой түлөөлэгшэд удаадахи һууринуудые эзэлээ.

Буряад ороной һуршад бэшэнһээ һураггүй булюу байба Ресспорткомитедэй инструктор, СССР-эй спортын мастер Аркадий Бутхаев буряад ба уласхоорондын ёһо гуримаар һур харбахадаа 864 очко абажа, абсолютна чемпионой нэрэ солодо хүртөө. Энэнь чемпионуудай шэнэ рекорд болоно. Буряадай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студент, 1975 ондо СССР-эй чемпион болоһон Бадмажаб Цыбиков буряад номоор харбахадаа урагшагүйдэбэшье, уласхоорондын ёһо-гуримаар мэргэлхэдээ, 30 метрэй зайда 347 очко абажа, хамтын дүнгөөр хоёрдохи һуури эзэлһэн байна. «Труд» бүлгэмэй тренер Дандар Дансаранов буурашагүй мэргэжэл шадабаритай байһанаа харуулан, гурбадахи һуурида гараа.

РСФСР-эй 1974 оной чемпионка, Буряадай мебель бүтээдэг, модо болбосоруулдаг комбинадай хүдэлмэрилэгшэ Дэнжу Очировагай энэ мүрысөөндэ хабаадаагүй байһаниинь халагламаар. Тиин Яхадай спортсменка Мария Прокопьева эхэнэр һуршадай дунда эрхимлэбэ.

Буряад бүхэ барилдаан, тува арадай «Хуреш», мүрысөөнэй программада түрүүшынхеэ оруулагдаһан хакас арадай «Курес» гэжэ барилдаанууд харагшадай анхарал татаһан, һонирхол үүсхэһэн байна. Манай хүбүүд бүхэ барилдаагаар илаа, харин «Хуреш», «Курес» гэжэ барилдаануудаар хоёрдохи һууринуудта гараба.

Буряадай хүдөө ажахын институдай багша, спортын мастер Геннадий Махутов түгэсхэлэй уулзалгада бэрхэ яхад барилдаашан Васильевые шүүжэ, зонын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө. Буряадай багшанарай институдай багша, спортын мастер Валерий Иванов 70 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэй Усть-Ордын түлөөлэгшэ Геннадий Манжуевтай уулзахадаа, очкогоороо диилдэһэн байна. БГПИ дүүргэһэн Федор Махутов, Буряадай хүдөө ажахын институдай студент Илья Гармаев «Хуреш» барилдаагаар, ВСТИ-гэй багша Владимир Вострецов хүндэ шэгнүүртэнэй дунда «Курес» барилдаагаар илажа, чемпионууд болобо. Улаан-Үдын аэропортын инженер Серафим Шатаев, багшанарай институдай студентнэр Владимир Балданов, Аюр Цырендоржиев, Владимир Миронов яһала һайнаар наадажа, командадаа олон очко үгэһэн байна. Буряад барилдаагаар абсолютна чемпионой нэрэ солодо хүртэхын түлөө мүрысөөндэ Буряадай багшанарай институт дүүргэһэн СССР-эй спортын мастер Кирилл Балдаев илангаяа шалгарба: тэрэ хахад финалда 100 килограмм шэгнүүртэй хакас барилдаашан Виктор Поповые диилээд, харин түгэсхэлэй уулзалгада нютагайнгаа спортсмен Геннадий Махутовые газар шүүрүүлэн, шүүһэн байна. Өөрөө Кирилл 70 килограмм шэгнүүртэй юм.

Яхад харайлгаар мүрысөөн суглараагшадые ехээр һонирхуулба. Энд 21 спортсмен суглараа. Буряадай түлөөлэгшэд Яхадай спортсменүүдэй удаа хоёрдохи һуури эзэлбэ. Тиихэдээ дүрбүүлээ мастерай нормо дүүргэһэн байна. Хэрбээ «Гипронефтестрой» гэжэ институдай филиалай инженер Анатолий Карабанай, Хилганын дунда һургуулиин багша Очир Баторовай иимэ үндэр нэрэ зэргэеэ баталаа гээшэ һаань, харин Улаан-Үдын 6-дахи ГПТУ-гай багша Владимир Вторушин, ВСТИ-гэй студент Александр Майоров гэгшэд яхад харайлгаар 115 болон 110 метр дүн харуулжа, спортын национальна зүйлнүүдээр РСФСР-эй спортын мастерай норматив түрүүшынхеэ дүүргэһэн байна. Яхадай элитэ мэдээжэ харайгша Николай Санников 123 метр 20 сантиметр дүн харуулжа, абсолютна чемпион болоо.

Манай гиир үргэгшэд һайнаар мүрысэжэ, РСФСР-эй спортын мастерай нэрэ зэргэдэ хүртэхэ нормо дүүргэв. Эдэмнай хэд бэ гэбэл, Сэлэнгын модоной баазын оператор Валерий Вакуленко, тус баазын хүдэлмэришэн Геннадий Вторушин, авиационно заводой хүдэлмэришэн Александр Поломошин гэгшэд болоно.

Спортын национальна зүйлнүүдээр Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй XIII чемпионат дүүрэбэ. Ээлжээтэ, XIV чемпионат ерэхэ жэлдэ Яхадай АССР-эй ниислэл хотодо үнгэргэгдэхэ юм.

Б. МИРОМАНОВ.

ТОБШОХОНООР...

Һүүлэй үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэһэн уласхоорондын ба бүхэсоюзна ехэ ехэ мүрысөөнүүд тухай ТАСС-ай корреспондентнүүд ингэжэ мэдээсэнэ:

СССР-эй АРАДУУДАЙ СПАРТАКИАДА. Киевтэ боложо байһан баскетболистнуудай мүрысөөндэ Москвагай спортсменүүд Грузиин суглуулагдамал командые 90:76 тоотойгоор шүүбэ. Украины спортсменүүд Латвиин түлөөлэгшэдые 95:83 тоотойгоор илаа. Ленинградай суглуулагдамал команда Литвагай баскетболистнуудые 95:67 тоотойгоор булижа гараһан байна.

ГИМНАСТИКА. СССР-эй арадуудай зунай табан спартакиадада иимэ ушар болоогүй байха. Ленинград хотын «Юбилейный» гэжэ спортын ордон соо болоһон мүрысөөндэ олон зүйлөөр хоёр гимнаст басагадта — Гродно хотын багшанарай институдай түүхын факультедэй 4-дэхи курсын студентка Ольга Корбут, Чимкентын физкультурын институдай 2-дохи курсын студентка Нэлли Ким гэгшэдтэ алтан медальнууд барюулагдаа. Ростов-на-Дону хотын түлөөлэгшэ Людмила Турищева бронзо медаляар шагнагдаба.

ҺУР ХАРБАЛГА. Олимпиин нааданай урда тээхи ехэ мүрысөөн Монреальда болобо. Дэлхэйн чемпионка Зебиниссо Рустамова (СССР) 2306 очко абажа, хоёрдохи һуури эзэлээ. Львовой түлөөлэгшэ Валентина Ковпан гурбадахи һуурида гараба. США-гай һур харбагша Ирен Лоренсен 2407 очко абажа, илаһан байха юм.

БАСКЕТБОЛ. Түбинүүд хоорондын кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн Афинада нээгдэбэ. Талмайн эзэд Мексикын суглуулагдамал командада 62:64 тоотойгоор шүүгдээ. СССР-эй баскетболистнууд энээндэ хабаадаха байна. Июлиин 26-да эдэнэр Ленинградта — мексикынхидтэй, июлиин 29-дэ — канадынхидтай, июлиин 31-дэ — бразилиинхидтэй, августын 2-то США-гай командатай уулзаха юм. Удаань совет баскетболистнууд гадаада далайн саана гаража, харюугай мүрысөөнүүдтэ хабаадаха.

ХОККЕЙ. Мүльһэн дээрэ наадагдадаг хоккейн уласхоорондын лигиин конгресс Швейцариин Гштад хотодо болобо. 1978 ондо — ЧССР-тэ, 1979 ондо — СССР-тэ, 1980 ондо — дэлхэйн чемпионадые Швецидэ үнгэргэхөөр шиидхээ. 1976 ондо дэлхэйн чемпионат — Польшын Катовица, 1977 ондо Австриин ниислэл — Венэ хотодо үнгэргэгдэхэ юм.

ФЕХТОВАНИ. Совет спортсменүүд дахинаа дэлхэйн чемпионууд болобо. Дэлхэйн чемпионадай гол шан — «Нацинуудай ехэ шанда» эдэнэр табадахяа хүртөө. Будапештдэ болоһон мүрысөөндэ совет спортсменүүд 8-һаа 3-дань түрүү һуури эзэлһэн байна. Тиихэдэ эдэнэр гурбан мүнгэн, нэгэ бронзо медаляар шагнагдаа.

СССР-эй суглуулагдамал команда 80 очко абажа, Венгриин, Франциин, ФРГ-гэй, Румыниин, Польшын спортсменүүдые хойноо үлөөһэн байна.

Манай суглуулагдамал командын гэшүүдһээ В. Назлымов илангаяа шалгарба.

ФУТБОЛ. СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө ээлжээтэ наадануд үнгэрэгдэбэ. «Динамо» (Киев) — «Арарат» — 4:0, «Пахтакор» — «Карпаты» — 1:1, «Зенит» — «Локомотив» — 0:1, «Черноморец» — «Динамо» (Тбилиси) — 2:1, «Динамо» (Москва) — «Спартак» — 2:1, СКА — «Днепр» — 1:2, «Торпедо» (Москва) — «Шахтер» (Донецк) — 0:0 тоотойгоор дүүрэһэн байха юм.

ТЕННИС. Дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө тусхайта бэшэ мүрысөөн — Дэвисэй кубогта хүртэхын түлөө Европын «А» зонын түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадахын тула Швециин, Советскэ Союзай теннисистнүүдэй хоорондо мүрысөөн Латвиин Юрмала хотодо дүүргэбэ. Эндэ манай теннисистнүүд 3:2 тоотойгоор шүүгдээ.

(ТАСС).

АМАРАЛТЫН ГАЗАРНУУДААР

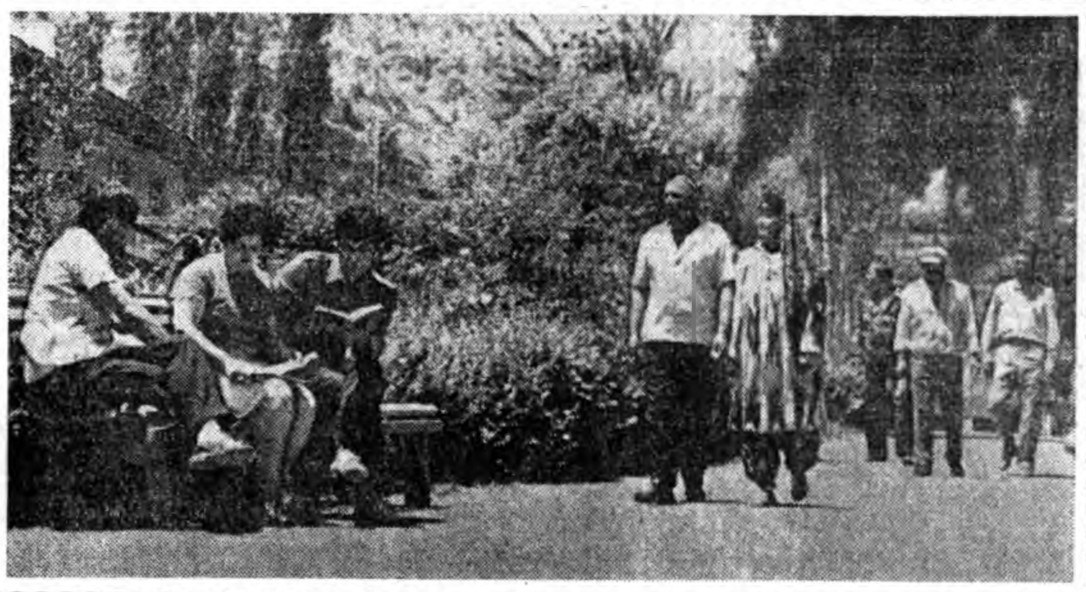

ТАДЖИГАЙ ССР. Эндэхи курортнууд, санаторинууд болон амаралтын байшангуудта мүнөө зунай амаралтын түлэг хаһа ороод байнхай. Эндэхи сэсэрлиг саадуудаар сэнгэжэ, Дунда Азиин үзэсхэлэн байгаалитай танилсахаяа ороной-мнай зүг бүхэнһөө амарагшад ерэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ; амаралтын байшангай сэсэрлиг соо.

ТАСС-ай фотохронико.

ХОЛЫН МАЛШАДТА

Зунай сагта холын бэлшээридэ адуу мал абаад гараһан малшадые һайнаар хангахын түлөө Хяагтын аймагай эд хэрэглэгшэдэй кооперациин эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд һаналаа ехээр табижа байдаг. Сельпо болон совхозрабкоопуудай правленинүүдэй табиһан графигай ёһоор автолавканууд холын фермэ, отара, гүүртэнүүдээр ябажа, малшадта һайн эд бараа эдеэ хоол абаашажа худалдана.

Автолавкын жолоошо-наймаалагшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Хяагтын горсоведэй депутат, «1974 оной социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн тэмдэгтэ хүртэһэн, үнинэй, дүй дүршэл ехэтэй хүдэлмэрилэгшэ В. Н. Нечаев түрүүлжэ ябана. Тэрэ малшадай 50 гаран байра дээгүүр ябадаг. Эрхим наймаалагша энэ жэлэй 6 һарын түсэб 112,4 процент дүүргэв.

Холын бэлшээридэ байһан малшадые эрхим һайнаар хангахын түлөө автолавкын жолоошо-наймаалагшад А. Г. Бутаков, Г. П. Черноусов хоёр баһал бүхы хүсэ, шадалаа зорюулна. Тэдэнэрые холын малшад ехэ хүндэтэйгөөр хүлеэн абадаг. Хоёр наймаалагша худалдаа наймаа хэхэ хахад жэлэйнгээ түсэб 101,5—103,4 процент дүүргэв.

Н. ДУЛМАЕВА,
Хяагтын аймагай эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүдэлмэрилэгшэ.

ХҮҮГЭДЭЙ СААД БАРИГДАБА

БАМ-ай барилгашадай бааза болохо Уланхаан тосхондо хүүгэдэй саад баригдаба. 45 үхибүүдэй байха һууритай.

Эндэ оршодог оньһожоруулагдаһан колоннонуудай хүдэлмэрилэгшэдэй багашуул энэ саадта ябаха юм. Шэнэ саадтань «Чебурашка» гэжэ нэрэ үгөө.

Үхибүүдэй эмхи зургаанай бии болоһон ушар хадаа барилгашадай һуурижажа эхилһэнэй тэмдэг мүн.

Д. ЖУГДУРОВА.

Хилын саанаһаа
· телефон · телеграф · радио

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ

«Союз» — «Аполлон» гэжэ хамтын программые амжалтатайгаар дүүргэлгэ, «Союз-19» гэжэ совет замбуулинай онгосын Газартаа бусалга, «Аполлон» гэжэ США-гай замбуулинай онгосотой хамта ниидэхынь тула «Союз-19» гэжэ совет замбуулинай онгосо бүтээлтэдэ, табилгада хабаадаһан эрдэмтэдтэ, конструкторнуудта, инженернүүдтэ, технигүүдтэ, хүдэлмэрилэгшэдтэ, бүхы коллективүүдтэ ба организацинуудта, совет космонавтнууд А. А. Леоновто, В. Н. Кубасовта совет хүтэлбэрилэгшэдэй эльгээһэн амаршалга дэлхэйн хэблэлэй анхарал татажа байһаар.

Ниидэлгээ амжалтатайгаар дүүргэһээрнь Советскэ Союзай хүтэлбэрилэгшэд космонавтнуудые халуунаар амаршалаад, американ астронавтнуудай мэргэжэл шадабарида үндэр сэгнэлтэ үгэһэн байна гэжэ «Нью-Йорк таймс» газетэ бэшэнэ.

«Союзай» экипаж амжалтатайгаар Газарта бууба», «Аполлон» ниидэлгээ үргэлжэлүүлһээр» гэһэн гаршагууд доро «Вашингтон пост» газетэ ехэ материалнуудые толилно.

Совет космонавтнуудай Газартаа һайн бусаһыень американ астронавтнууд халуунаар угтаһан байна гэжэ «Вашингтон пост» газетэ мэдээсэнэ. Т. Стаффорд нигэжэ хэлэбэ: «Энэ ушартань ехэтэ баярланаб, бидэнэй халуун амаршалга тэдээндэ хүргэгты. Бүхы юумэн гурим соогоо һайн дүүрээ гэжэ дуулахада баярламаар байна».

Л. И. Брежневэй, Н. В. Подгорнын, А. Н. Косыгинай Польшын хүтэлбэрилэгшэдтэ эльгээһэн амаршалга бэшэгые газетэнүүд толилходоо, дэлхэйн социалис оронуудай нэгэдэл, КПСС-эй ба ПОРП-ын, СССР-эй ба ПНР-эй правительствануудай хоорондохи харилсаае али бүхы талаарнь бэхижүүлхын тула Варшавска договорой ба Экономическа харилсан туһалалсалгын Соведэй эмхинүүдэй гэшүүн байһан Польшын Арадай Республика ехэ оролдолго гаргана гэжэ тэмдэглэһыень онсото заана.

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ-Европын зүблөөнэй хоёрдохи шатын амжалтатайгаар дүүрэлгэ амгалан гуримаар зэргэ оршохо гол ёһоной политикын, уласхоорондын шахардуу байдал һуларуулха политикын агууехэ илалта гээшэ гээд дэлхэйн хэблэл сэгнэнэ. Европо түбидэ үндэһэн хубилалтанууд боложо байна. Манай түбиин арад зон бүхы түүхэ соогоо иимэ хубилалтануудые үзөөгүй юм гэжэ Венгриин «Непсабадшаг» газетэ бэшэнэ.

Португалидахи байдалда гадаадын хэблэл ехэ анхаралаа хандуулна.

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал тухай, Франци ба Англида хүдэлмэригүйшүүлэй улам олошоржо байһан тухай газетэнүүд бэшэнэ.

(ТАСС).

НЬЮ-ИОРК

К. ВАЛЬДХАЙМАЙ МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

ООН-ой Генеральна секретарь К. Вальдхайм американ телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ, Аюулгүйн Соведэй 1967 оной ноябриин 22-то абаһан тогтоол Дүтын Зүүн зүгэй асуудалые шиидхэхэ «эрхим һайн директивэ» болоно гэжэ мэдүүлээ.

Булимтаран эзэмдэгдэһэн Араб газар нютагуудһаа Израилиин сэрэгүүдые гаргаха тухай эрилтэ энэ тогтоолой гол эрилтэнь болоно.

ООН-ой онсо яаралтай хүсэнүүдэй Синайн хахад арал дээрэ байлгын болзорые хойшолуулхагүй гэһэн АРЕ-гэй шиидхэбэри тухай ООН-ой Генеральна секретарь хэлэхэдээ, энэ болзорынь июлиин 24-дэ дүүрэхэ байна гэбэ. Дүтын Зүүн зүгэй асуудалые гуримшуулха тухай хөөрэлдөөнүүдые ООН-ой Аюулгүйн Соведэй дары түргөөр үнгэргэхыень Египет хүсэнэ гэжэ К. Вальдхайм мэдүүлээ.

Дүтын Зүүн зүгэй асуудалые бүхы талаарнь гуримшуулга Палестинын асуудалнуудые шиидхэхэ ёһотой гээд К. Вальдхайм тэмдэглэбэ.

БУХАРЕСТ

Үерэй аюул усадхагдажа байна

ТАСС

Бороо хурын ехээр ороһонһоо уламжалан, Румыниин гол мүрэнүүд эрьенүүдһээ халижа, хэдэ хэдэн уезднүүдтэ ехэ үер болоһон байгаа. Тиин мүнөө республика доторхи байдал хэмдээ орожо байна. Үерһөө хохидоһон промышленна предприятинуудай ехэнхи хубиин хүдэлмэри һэргээгдээ. Ороной экономикодо ехэ тойбо татаһан гарза хохидолые дары усадхан зайсуулхын тула эдэ коллективүүд ороной бүхы ажалшадтай хамта дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абана.

Хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай, һурагшадай, студентнэрэй туһаламжатайгаар хүдөө ажахын ажалшад ургасаяа хуряана. Бүхы орон дотор 500 мянган гектар талмай дээрэһээ шэнисэ хуряахань үлөө. Һандаргагдаһан харгы замуудай участогууд һэргээн заһабарилагдажа байна.

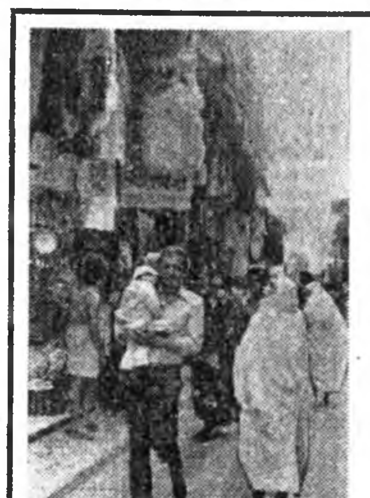

ЭЛДЭБ ОРОНУУД БА ХОТО ГОРОДУУДААР

Тунис хото хадаа Тунисай республикын эгээл томо городуудай нэгэн, ороной түб хото юм.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: городой дэлгүүр дээрэ; президентын ордоной харуулшан; городой түбтэ баригдаһан шэнэ гостиница

ТАСС-ай фотохронико.

НИКОЗИ

Г. Клиридисэй мэдүүлгэ

ТАСС

Кипрэй «холимог дамжуулгын федеральна» правительство байгуулха тухай аралдахи түүрэг бүлэгэй дурадхалые грек бүлэгэй түлөөлэгшэ Г. Клиридис Кипрэй бүлэгүүдэй хоорондохи хөөрэлдөөнүүдэй үеэр үгэ хэлэхэдээ буруушааһан байна.

Энэ асуудалаар түүрэг-кипрэй дурадхалнууд таарахагүй байна. Ушарынь юуб гэхэдэ, уласхоорондын оршондо мэдэрэгдэһэн Кипрэй Республикын правительство тараахые дурадхана бшуу. Хоёр хубиһаа бүридэһэн федеральна гүрэн байгуулха гэһэн гурим зүбшөөхыень баадхаха гээшэ эдэ дурадхалнуудай гол зорилго болоно гээд мэдүүлгэ дотор саашадаа хэлэгдэнэ.

ХЬЮСТОН

«Аполлон» гэжэ онгосын ниидэлгэ

ТАСС

Америкын астронавтнууд Т. Стаффорд, В. Бранд, Д. Слейтон гэгшэд «Аполлон» гэжэ замбуулинай онгосоор ниидэлгээ үргэлжэлүүлһээр.

«Союз-19» гэжэ онгосын амжалтатай һайнаар Газарта бууһан тухай мэдээсэл абахадаа, хамтынгаа программа амжалтатайгаар бэелүүлжэ дүүргэһэн совет нүхэдөө американ астронавтнууд амаршалба.

«Аполлон» гэжэ онгосын экипаж научна шэнжэлгэнүүдые бэелүүлнэ. Холбоото Штадуудай газар дайдын түхэл хэлбэриие, далайн урасхалые, далайн уһанай байдалые, тэрэ тоодо эрье шадархи уһанай бузараагдалгые шэнжэлхэ зорилготойгоор астронавтнууд Газарай нюруугай фото-зураг буулгажа абаһан байха юм.

Стратосферэдэ болодог хубилалтануудые шэнжэлнэ.

Ягаа-улаан үнгын сасаралгые бүридхэлдэ абаха туршалгануудые, биологическа хэдэ хэдэн шэнжэлгэнүүдые хэбэ.

«Аполлон» гэжэ замбуулинай онгосо июлиин 25-да Москвагай сагаар 00 час 18 минутада Номгон далай дээрэ, Гавайн аралнууд шадар, бууха ёһотой.

«Новый Орлеан» гэжэ вертолетоносец түрүүтэй абаралгын бүлэг эдэнэй буухаар хараалагдаһан район худар шэглэн ошобо.

ДЕЛИ

Индиин парламентда

ТАСС

Премьер-министр Индира Ганди июлиин 22-то Индиин парламент дээрэ үгэ хэлэбэ. Орон дотор онсо байдалай соносхогдоходо, Индиин арад зон дэмжэһэн байна. Түрүү үзэлтэй хубилалтануудай замаар ороноо дабшуулхые правительствын, Индиин Национальна конгресс гэдэг хүтэлбэрилхы партиин эрид шиидэнги байһанда эдэнэр этигээ гээд тэрэ Арадай палатын депутадуудта хандан хэлээ.

Хархис партинуудай, эмхинүүдэй, зарим хүнүүдэй ябуулдаг хардалга гурдэлгэнүүдые, худал хуурмаг үгэнүүдые И. Ганди эрид буруушааба.

Арад зоной аша туһада орон дотороо һайн хубилалтануудые хэхын тула правительство хэмжээнүүдые абаһан байна гээд премьер-министр тэмдэглээ.

Хархис хүсэнүүдтэй эдэбхитэйгээр тэмсэхэ уряатайгаар премьер-министр үгынгөө түгэсхэлдэ арад зондо хандаһан байна.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. Б. Пивоваровай статья. «Жэгдээр эхилһэн ажалаа һайнаар дүүргэхэ» — М. Инхиреевэй статья.

Хоёрдохи хуудаһанда: Совет орон доторнай. «Табан жэлэй түрүүшүүл» — И. Бабкинай корреспонденци. «Асуудал ба харюунуудай үдэшэ» — Г. Роговойн корреспонденци.

Гурбадахи хуудаһанда: «Газарай эзэд» — Л. Зандановагай статья. АПН-эй материал.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдэй юрын ажалта үдэр тухай Д. Санжиевай статья. «Зундааашье үбшэлжэ болохо» — Г. Изотовагай статья.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — «Газар дэлхэй» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм (үнгэтэ). 10.55 — «Газар дэлхэйн залуушуул» (үнгэтэ). 11.55 — «Франческа да Римини» — балет. 11.50—12.00 — Забһарлалга. 12.00 — концерт (үнгэтэ). 12.30 — «Время». 13.00 — «Орбитаһаа мэдээсэлнүүд». 13.15 — «Таинственные человечки» — онтохон. 13.30 — «Эдиршүүлэй уран бэлиг». 14.00 — Шэнэ һонин. 14.15 — «Спортлото» наадалга. 14.30 — Концерт. (үнгэтэ). 15.00 — «Баян бардам байдалай асуудалнууд» (үнгэтэ). 19.30 — 19.40 — Забһарлалга. 19.40 — «Орбитаһаа мэдээсэлнүүд». 19.55 — «Братья Карамазовы» — кинофильм 2-дохи сери, (үнгэтэ).

Улаан-Үдэ. 21.05 — «Мүрысөөн — олон түмэнэй үүсхэлтэ хэрэг». 21.25 — Шэнэ һонин.

«Орбита». 23.15 — «Братья Карамазовы» — кинофильм (2-дохи серя).

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 19.20 — Телевизионно һонин. 19.35 — «Горн» — һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 20.35 — Документальна фильм.

«Орбита». 21.05 — Концерт (үнгэтэ).

Уншагчын һонирхохол байхат

САМАРЫН ТУГ

АГЫ НУХЭН СООХИ АРХИ ХАДАГАЛДАГ ГАЗАР

ЭГЭЭЛ МУУ ШУДЭТЭЙ ҮНДЭҺЭ ЯҺАТАН

АРХАНГЕЛЬСКИН... ТУГАС ШУБУУН

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 2-54-54, приёмная — 2-54-93, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретаря — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, пропаганды и агитации — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, писем и селькоров — 2-67-81, информации — 2-34-05, общественная приёмная — 2-56-62, машинное бюро — 2-57-63, корректорская — 2-35-95, фотолаборатория — 2-33-61.

 Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров Бур АССР Н-00623. Заказ № 0044